

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

Pavčina Vencovská

**Partnerské vztahy mladých
Vietnamek v České republice**

Bakalářská práce

Vedoucí práce PhDr. Dana Bittnerová CSc.

Praha 2012

Bibliografický záznam

VENCOVSKÁ, P.: *Partnerské vztahy mladých Vietnamek v České republice*. Praha: Karlova univerzita, Fakulta humanitních studií, 2012. xx str. Vedoucí práce PhDr. Dana Bittnerová CSc.

Anglický název práce

Partnerships of young Vietnamese in the Czech Republic

Klíčová slova

Migrace, adaptace, vietnamská komunita, partnerské vztahy

Keywords

Migration, adaptation, Vietnamese community, partnerships

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě. Práce nebyla použita k získání stejného či jiného titulu.

V Praze dne 2.1. 2011

.....
Pavlína Vencovská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svým informátorkám za poskytnuté rozhovory a PhDr. Daně Bittnerové za odborné vedení a nezměrnou trpělivost, bez níž by práce nevznikla.

Obsah

Úvod.....	7
Teoretickometodologická východiska.....	7
Metodologie.....	10
Výzkumný problém, výzkumná otázka.....	10
Výzkumná strategie, technika sběru dat, transkripce.....	10
Výběr vzorku a jeho povaha.....	11
Transkripce a analýza.....	13
Hodnocení kvality výzkumu.....	14
Etické otázky.....	14
I. Teoretická část.....	15
Vietnamci v České republice.....	15
Demografie.....	15
Příchod.....	16
Charakter vietnamské menšiny v ČR.....	17
Identifikační dimenze.....	17
II. Výkladová část.....	18
Úvod výkladové části.....	18
Způsob vyjadřování a přemýšlení informátorek.....	19
1. Vietnamská rodina podle dívek.....	22
2. Normy výběru partnera podle rodičů.....	23
2. 2 Společná kritéria výběru partnera.....	23
2. 3 Odlišné postoje rodičů k udržení tradičních norem.....	24
1) Přísní rodiče, vyžadující striktní dodržení tradičních norem.....	24
2) Rodiče tolerující projevy české kultury.....	26
3. Normy výběru partnera dívek samých.....	27
4. Pozice dívek v rámci českého prostoru.....	30
4. 1 Socializace v české společnosti.....	30
4. 2 Co mají společné – „moderně smýšlející Vietnamky v ČR“.....	33
4. 2. 1 Hledání identity.....	35
4. 2. 2 Exkurz: „Vietnamské jádro druhé generace“.....	36
5. Pohled na výchovu vlastních dětí.....	37
6. Konflikt.....	40
6. 1 Dívky přísnějších rodičů.....	40
6: 2 Způsoby zvládání konfliktu – jak dívky vidí jeho řešení.....	41
6. 2. 1 Výhled do budoucna.....	43
6. 2. 2 Další způsoby řešení.....	43
6. 3. Dívky tolerantnějších rodičů.....	44
Závěr.....	46
Literatura.....	48

Přílohy.....50

Úvod

Otázka soužití české majority s etnickými menšinami se mi jeví jako nesmírně aktuální. Týká se jak soužití s lidmi z národnostních menšin, které jsou na území ČR již po několik generací, tak cizineckých komunit, jež se zde etablovaly v průběhu posledních 20let. K jedné z nejpočetnějších skupin cizinců v ČR patří Vietnamci. Jejimi rysy jsou uzavřenost („Snad nejvýraznějším rysem vietnamské komunity u nás je její uzavřenost.“ Šišková 2001) a zároveň „všudypřítomnost“. Toho si všímá i odborná literatura, která přítomnost Vietnamců tematizuje z různých oborových pozic. Zvláštní pozornost je například věnována otázce multikulturní výchovy. V české antropologické literatuře se autoři věnují hlavně migraci, sociální integraci a adaptaci (Scheu, Martinková, Pechová, Uherek; k integraci přistěhovalců z Vietnamu např. Hofírek, Nekorjak); ovšem práce, které by se zaměřovali zvláště na vnitřní svět těchto lidí, na jejich pocity a názory, jsou poměrně výjimečné. Přitom právě příběhy konkrétních lidí a jejich osobní výpovědi významně přispívají k vzájemnému pochopení a toleranci.

Na tomto poli jsem se pohybovala i ve svém výzkumu. Realizovala jsem ho v měsících září 2011 až leden 2012. Zvolila jsem si otázku partnerských vztahů Vietnamek. Důvodem byla skutečnost, že v české literatuře téma etnicky endogamních či heterogamních partnerských vztahů u příslušníků vietnamské komunity chybí, a je přitom zásadní při řešení otázek integrace, popřípadě asimilace příslušníků menšiny do české společnosti.

Teoretickometodologická východiska

V rámci společenských věd je mi blízký konstruktivistický diskurz – „Konstruktivismus je směr, který se zajímá o způsoby, jakými lidé individuálně nebo kolektivně interpretují nebo konstruují sociální a psychologický svět ve specifických lingvistických, sociálních nebo historických kontextech.“ (Hendl 2005, viz také Berger, Luckmann 1999) Snažila jsem se být si stále vědoma komplexnosti sociální reality – nepracuji v nějaké laboratoři, kde by mi šlo o izolaci případu od možných nechtěných vlivů, ale v přirozeném prostředí. Odtud vychází také můj důraz na aktivní roli jedinců v utváření celého procesu – považuji je v jistém smyslu za spoluautorky výzkumu. Pro zvolené téma je konstruktivismus vhodný, protože právě otázka výběru partnera je závislá na zvažování místa jedince v realitě, na jeho reflexi této reality, na

významech, které připisuje věcem kolem sebe, na zvažování motivů vlastního jednání – tedy na jeho konstruování a z toho vyplývající konstrukci sociální reality.

Otázku volby partnera v rámci řešení problematiky interkulturního soužití lze nahlížet z různých úhlů pohledu. Literatura se shoduje na tom, že navázání a udržování interkulturních mezikulturních vztahů je vlastně neobvyklé. Vždy, když si daného problému všímá, upozorňuje na napětí mezi normou a přáním jedince. Další problémy, které v takovém vztahu mohou nastat, tematizuje Morgensternová a Šulová (2009) - například v komunikaci, ve vyrovnávání se s postoji okolí, v rozdílných názorech na výchovu dětí. Autorky také osvětlují odlišnosti chování jedinců z kolektivistických a individualistických kultur a různé tendence v „kulturně homogenních společnostech“ a v „otevřených kulturách“. Vzhledem k mému výběru informátovek pokládám toto téma za zvlášť aktuální – vietnamská tradice (např. domlouvání svazků) je zde postavena do opačného pólu kontinua rozdělení společností (z antropologického hlediska) vůči západním kulturám, kde „je podle Markoffa (1977) pro výběr partnera stěžejní romantická láska, cílem manželského vztahu je vzájemná seberealizace.“ (Morgensternová, Šulová 2009) Na závěr autorky zmiňují i některé přínosy interkulturality do partnerského vztahu.

Další úhel pohledu ukazuje studie „Proměny kritérií výběru manželského partnera u rudohorských Slováků v Českém pohraničí“ (Moravcová 1991), kde volba partnera znamená narušení etnické homogenity cizinecké skupiny. Jak uvidíme ve výkladové části, způsob překonávání tradičních norem partnerství a forem předmanželského života mladých potomků rudohorských Slováků se v mnohém podobá případům mých informátovek, proto jsem se rozhodla na článek zaměřit svou pozornost.

Autorka analyzuje situaci tří generací imigrantů, kteří se usídlili v prostoru českého pohraničí. Tvořili zde mezi ostatními příchozími (mezi nimi byli například Češi z Čech, Slováci ze Slovenska a z Francie, Němci, či volynští Češi) etnicky a kulturně homogenní společnost. Přičemž proces integrace do české společnosti vidí jako proces generační, tedy i kritéria volby partnera lze spojovat s generací imigrantů.

První generace imigrantů se snažila dodržovat systém kritérií výběru partnera a norem předmanželského života, jaký znaly ze země původu. Ten se podobá vietnamskému kupříkladu v respektování autority rodičů.

V závislosti na společenském kontextu se kulturní normy začaly proměňovat a otevřely pro dorůstající první a zejména pro druhou generaci imigrantů cestu od endogamie k exogamii. Moravcová právě na možnostech imigrantů uzavírat etnicky exogamní sňatky ukazuje postupné otevírání se české společnosti. Počáteční udržování vlastní skupiny přispou

endogamií v první generaci se začalo uvolňovat u okamžiku, kdy 1. Mladí druhé generace začali cítit potřebu vymanit se z pout výchozích rodinných vazeb a ustálené společenské klasifikace, která spočívala na bezvýhradné poslušnosti mladších ke starším; a 2. když je také česká společnost akceptovala jako vhodné partnery a oni tuto akceptaci si uvědomovali.

Přes proces otevření se české společnosti si uchovala tato druhá generace imigrantů vazbu ke svému původu, i určité vědomí příslušnosti k vlastní společnosti. To mělo vnější projevy například ve vědomém budování sice etnicky smíšeného, ale stabilního zázemí širší rodiny, a modelování partnera jiného původu podle vlastních vžitých pravidel. Zajímavé je, že když pak tato generace, uzavírající manželství v 50. a 60. letech vstupuje sama do role rodičů, vyjevuje se u ní rozpor mezi vnějším přizpůsobením a vnitřním konzervatismem. Svůj žebříček hodnot sice již novému prostředí uzpůsobili, ale po svých dospělých dětech stále požadují dodržování výchozího tradičního modelu rodiny. Tento rozpor se pak projevuje jako individuální konflikt dítěte a rodiče.

Nález Moravcové ve vztahu k vlastní práci chápu jako jedno z východisek. Problém výběru životního partnera mladých vietnamech chápu 1. jako generační problém, 2. v závislosti na společenské akceptaci dívek ve společnosti, 3. Jako trend ve vývoji imigrační skupiny, která ze situace izolace se postupně otevírá majoritní společnosti a připravuje půdu pro integraci a asimilaci příslušníků minority.

Ve vztahu k Vietnamcům se vyjadřuje např. Brouček, který v práci „Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR“ charakterizuje migrační vlny z Vietnamu na území dnešní České republiky a uvádí příklady adaptace vybraných jednotlivců a rodin. V této části mluví i o základních faktorech určující chod vietnamské rodiny a naznačuje hlavní problémové okruhy, s nimiž se setkávají mladé česko-vietnamské páry – jako potřeba „vyrušit“ všechny xenofobní předsudky, které sami vnímají u starších generací a některých skupin generačních druhů. Z dalších prací mě inspirovaly zejména práce Jirasové (2000, 2003), Rejchové (2010) a Sequensové (2011).

Svou pozornost zaměřuji na příslušníky tzv. druhé generace – „migranti druhé generace se narodili v ČR a mají alespoň jednoho rodiče narozeného v zahraničí.“ (Rákoczyová, Trbola 2009) Vymezení toho, co si lze představit pod pojmy „vietnamství“, „češství“, či kdo je „Vietnavec“ a kdo „Čech“, nechávám na informátorkách.

Metodologie

Výzkumný problém, výzkumné otázky

Otázky, které si kladu, se snaží nahlédnout partnerství, jak je pocíťováno a prožíváno Vietnamkami, jejichž charakteristiku specifikuji ještě níže. *Podle jakých kritérií si dívky volí svého partnera? Jaká pravidla určují jejich předmanželský život a jak ovlivňuje jejich výběr jejich žebříček hodnot a jak se do něj promítá žebříček hodnot výchozí komunity, popřípadě majority? Tedy v rámci jakých sociálních kontextů zvažují svoji volbu partnera, vstupují do partnerského soužití a plánují svůj rodinný život?* Poslední otázku pokládám za stěžejní.

Výzkumná strategie, technika sběru dat, transkripce

Pro výzkum jsem zvolila kvalitativní metodu, protože mým cílem je rozumět a vysvětlovat. Zajímají mě pocity, názory a myšlenky v takové podobě, kterou lze těžko nebo vůbec nelze kvantifikovat. „Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality. Cílem je odkrýt význam podkládaný sdělovaným informacím.“ (Disman 2007) Postupovat budu induktivní logikou - objevování pravidelností ve výpovědích by mělo vést k tvorbě obecnějších závěrů o problému.

Organizace výzkumu vyplývá docela přirozeně z toho, jakým způsobem chci zodpovědět výzkumnou otázku. Stručně řečeno, spolu s výběrem informátorek jsem zároveň realizovala rozhovory, a ty hned přepisovala a analyzovala. „... kroky kvalitativního výzkumu jsou jiné než v kvantitativním. ... Terénní výzkum zahrnuje souběžné vytváření vzorku, sběr dat, analýzu a interpretaci“ (Disman 2007) nebo „Výzkumník vybírá na základě svých úvah místa pozorování nebo jedince, které dále sleduje v různých časových okamžicích. Analýza dat a jejich sběr probíhají současně – výzkumník sbírá data, provede jejich analýzu a podle výsledků se rozhodne, která data potřebuje, a začne znovu se sběrem dat a jejich analýzou. Během těchto cyklů výzkumník své domněnky a závěry přezkoumává.“ (Hendl 2005) Z toho, co jsem zjistila v průběhu výzkumu, jsem se tedy doptávala a podle toho zařazovala otázky v příštím rozhovoru.

Rozhovor jsem prováděla v jeho polostrukturované formě. Hendl ho popisuje jako rozhovor pomocí návodu: „Návod k rozhovoru představuje seznam otázek nebo témat, jež je

nutné v rámci interview probrat.“ (Hendl 2005). Rozhovor vedený touto technikou na téma partnerských vztahů Vietnamek jsem si již dříve během svého studia vyzkoušela. Inspirovala jsem se jím, a formulovala jsem tyto problémové okruhy otázek:

- 1) *Základní údaje (věk, místo narození, bydliště, vzdělání), okolnosti příchodu rodičů, povolání rodičů... (Tyto údaje jsem doplňovala v průběhu či na konci rozhovoru, podle toho, jak informátorka reagovala.)*
- 2) *Charakteristika ideálního partnera: Jak by pro tebe měl vypadat ideální partner? Nebo jaký by měl být? Kdy si budeš hledat partnera na celý život?*
- 3) *Charakteristika ideálního partnera podle rodičů: Jakého partnera by si pro tebe představovali tvoji rodiče? Co pro tebe znamená jejich názor?*
- 4) *Strategie při navazování známosti: Kde jsou pro tebe příležitosti k seznámení? Jak hledáš partnera? Jak naopak ukončit vztah? Co myslíš, že partnera odradí? Čemu se tedy vyhýbáš, v čem se kontroluješ? Naopak co na partnera zabere, co je dobré „předvádět“? Zprostředkovali ti seznámení rodiče či někdo z komunity? Jak to hodnotíš?*
- 5) *Partnerství a referenční skupiny: Vodi svého partnera do své společnosti? Při jakých příležitostech? Jak se cítíš ty a jak myslíš, že se cítí on? Kdy jsi to udělala, že jsi je seznámila? Jak reagovali?*
- 6) *Význam manželství: Co očekáváš od manželství? Jak to mají vaši? Co se ti na jejich manželství líbí, a co bys chtěla změnit?*
- 7) *Reprodukce sdílených hodnot: Přemýšlíš už o dětech? Jak bys je chtěla vychovávat? Co z vietnamské tradice a co z české kultury bys jim ráda předala?*
- 8) *Konkrétní zkušenosti s partnerstvím, prožité konflikty a satisfakce v partnerství a jejich hodnocení: Máš v současnosti partnera? Mohla bys mi prosím váš vztah popsat od začátku? Jak to vidíš do budoucna? Měla jsi nějaké vztahy předtím? Jak vypadaly? Proč byly ukončeny?*

Rozhovory jsem nahrávala s předešlým souhlasem informátorek. Dál viz etika výzkumu

Výběr vzorku a jeho povaha

Jako strategii výběru vzorku jsem zvolila účelový výběr: „Mnoho kvalitativních výskumníkov využíva ...cielové, nie náhodné metódy výberu. Vyhľadávajú skupiny, prostredia a jednotlivcov, v prípade ktorých ... je najväčšia pravdepodobnosť, že nastanú skúmané procesy (Denzin a Lincolnová, 1994, s202 z Silverman 2005). Zaměřuji se na Vietnamky tzv. druhé generace (viz výše) žijící a studující (dalším kritériem je studium SŠ nebo VŠ) v Praze, s oběma rodiči Vietnamci. Jsou ve věku od 17 let do 22 let – předpokládám, že v tomto věku je téma výběru partnera aktuální (vybrala jsem takové, které nejsou ještě vdané). Při jejich výběru jsem zvažovala i praktické hledisko jejich dostupnosti a otevřenosti. Potvrdilo se očekávání, že jako studentka v jejich věku nebudu mít problém je kontaktovat a získat pro spolupráci, a uspět i při kladení osobnějších otázek. Pro jejich získávání jsem zvolila metodu „Sněhové koule, Snowball sampling neboli Nabalování“ – „Volba dalších případů na základě doporučení již zkoumaných jedinců.“ (Hendl 2005). Dívky byly skutečně nesmírně ochotné i při poskytování dalších kontaktů. Velmi často došlo k rychlé domluvě a realizaci rozhovoru.

Rozhovory byly nakonec pořízeny s celkem devíti informátorkami, a to během října až prosince loňského roku. Podařilo se mi dostat kriteria místa narození u nás, až na dvě výjimky – jedna z dívek patří k jedenapůlté generaci, narodila se ve Vietnamu, jiná jako místo narození určila sousední Německo, v Čechách žije od svých pěti let. V jejich výpovědích jsem ovšem kvůli tomu nezaznamenala žádné podstatné rozdíly. Šlo tedy o dívky druhé generace, všechny měly rodiče narozené ve Vietnamu. Uváděly, že ti přišli do Čech zhruba v průběhu osmdesátých, někteří až devadesátých let, většinou za účelem studia. Žádná z dívek není původem z Prahy, většinou šlo o menší města, jako Mariánské Lázně, Liberec, České Budějovice, Mladá Boleslav nebo Česká Lípa. Zaujalo mě také, že tematizují relativně časté stěhování. Všechny jsou v současné době studentkami v Praze, dvě z nich navštěvují střední školu, ostatní vysokou školu ekonomického nebo humanitního zaměření. Nejmladší z nich bylo 17 let, nejstarší 22, dalším 18, 21, a zbývajícím rovných 20 let.

Cílem bylo získat homogenitu. Ta je důležitá také pro srovnávání rozhovorů a pro nalézání pravidelností ve výpovědích. Zvolený vzorek tedy sice neumožňuje zobecnitelnost na celou populaci, ale chci „reprezentovat populaci problému, populaci jeho relevantních dimenzí.“ (Disman 2007) To znamená, že jsem vedla rozhovory s informátorkami, jejichž odpovědi reprezentují jejich postoje a názory. Výsledky šetření budou platné pouze pro můj soubor informátorek.

Transkripce a analýza

Při transkripci mi šlo o „obsahově-tematickou“ rovinu, nesoustředila jsem se na lingvistickou analýzu, mohla jsem tedy s vyjádřeními dívek do určité míry manipulovat. Ovšem pro zachování autenticity a původního významu jsem tak činit minimálně – například užití nespisovné češtiny toho může čtenáři hodně napovědět o prožívání emocí v konfliktní situaci s rodiči kvůli výběru partnera, a podobně. Ze stejného důvodu jsem zvolila komentovanou transkripci. Označovala jsem v textu pomlky, důrazy, způsoby řeči, ironii, dál smích či úsměv.

„... v kvalitativním výzkumu se pracuje s daty kvalitativním způsobem.“ (Konopásek 1997) Hledala jsem takový způsob analýzy, který by mi zprostředkoval co nejlepší porozumění získaných dat. Ze všech „receptů“, se kterými jsem se setkala, jsem se rozhodla pracovat s kódováním, jak jej popisuje Strauss – Corbinová a s Konopáskovým textem „Co si počít s počítačem v kvalitativním výzkumu“, kde vysvětluje, co rozumí kvalitativní analýzou textů. Měla jsem možnost použít i Atlas/ti, program pro kvalitativní analýzu, ovšem i po podrobnějším seznámení s ním jsem zůstala u techniky „papír-tužka“ a následné práce s programem Microsoft Word. Pro lepší orientaci ve výpovědích jsem pracovala i s tištěnou podobou rozhovorů, měla jsem tak data stále před očima a mohla s nimi libovolně manipulovat „v ruce“ i v počítači.

Samotná analýza začala hned při přepisu prvních rozhovorů a v jejich organizaci. Od samých začátků výzkumu jsem průběžně zaznamenávala i různorodé poznámky. Svou práci s rozhovory bych také charakterizovala slovy autora, a to jako: „nejrůznější manipulace s textovými jednotkami, přičemž tyto manipulace vycházejí z opakovaného čtení sebraných dat. Jde například o třídění, indexaci, segmentaci, vyhledávání, porovnávání, přeskupování, spojování, pojmenovávání, rekontextualizaci textových jednotek.“ (Konopásek 1997)

Indexace, neboli kódování „představuje operace, pomocí nichž jsou údaje rozebrány, konceptualizovány a opět složeny novými způsoby. Je to ústřední proces tvorby teorie z údajů.“ (Strauss-Corbinová 1999) Po lepším obeznámení se s daty a získáním nějakých zkušeností a schopností s nimi pracovat jsem hledala kódy, které se postupně ukazovaly být zahrnutelné pod opakující se kategorie. Nalézala jsem určité modely v přístupech dívek, někdy až zásadní odlišnosti mezi nimi. Na základě pravidelností se pomalu začínal objevovat náčrt pravděpodobné struktury práce a její obsah. Spolu s tím jsem stále prováděla další rozhovory a doptávala se dívek z již proběhlých setkání na nejasnosti a mezery.

Hodnocení kvality výzkumu

Kvalitu výzkumu jsem kontrolovala v průběhu celého procesu sběru dat a analýzy. Reflektovala jsem jednotlivé kroky. Zároveň jsem se snažila být si stále vědoma provázanosti jednotlivých činností a významu jejich kompatibility, zvláště ve vztahu k cíli výzkumu v podobě výzkumné otázky – „Jakmile zkonstruuje výzkumnou otázku, je třeba si ji schovat do kapsy a nosit ji s sebou na všechny výzkumné cesty. A každou chvíli by ji člověk měl vytáhnout a nechat ji viset v ruce jako tesařskou nebo zednickou olovnici.“ (Chenail 1998)

Ve stejném článku mě také zaujala metoda „triangulace“, ovšem použití různých druhů analýz či spolupráce s jinými výzkumníky pro mě kvůli charakteru bakalářské práce není možná. Nicméně obrovskou pomocí nejen v tomto směru pro mě byla kontrola vedoucí práce, které jsem k evaluaci předkládala průběžné výsledky a konzultovala s ní postup.

Při samotné realizaci výzkumu jsem se snažila také vyhnout nebezpečí „reaktivity, zkreslení ze strany výzkumníka, zkreslení ze strany účastníků“ (Hendl 2005). K informátorkám jsem měla různý vztah, některé znám již z dřívější doby. To mohlo ovlivnit kvalitu jejich sdělení. Sama vycházím z nějaké pozice, z určitého prostředí, a podle toho bude celá práce do značné míry vypadá. Případné otázky, které mohou z mojí strany v tomto ohledu vyplynout, jsem se snažila zaznamenávat. Z povahy rozhovoru také vyplývá značná účast informátorek na tom, jaká data byla sebrána a o čem vlastně celá práce nakonec je. Všechny tyto okolnosti jsem si také připomínala.

Z povahy výzkumu lze snad říci, že je poměrně validní – měla jsem možnost hlídat, abych zkoumala to, co jsem skutečně zamýšlela. Na druhou stranu není možné se vyhnout nízké reliabilitě; v případě opakování výzkumu může dojít jiný badatel k odlišným závěrům (validita a reliabilita viz např. Disman 2007).

Etické otázky

Při přemýšlení nad možnými etickými problémy v průběhu výzkumu jsem se soustředila na otázku odpovědnosti vůči informátorkám (z povahy výzkumu vyplývá, že jich nemůže být mnoho – náš kontakt byl pravděpodobně o něco intenzivnější než by byl například u strukturovaného rozhovoru) a otvírám i odpovědnost vůči akademické obci. A to v tom smyslu, že jsem se snažila zajistit takovou kvalitu výzkumu, jaká je v mých silách a že jsem

pečlivě zaznamenávala, jakým způsobem navazuji na předchozí výzkum a co z něj přebírám. Samozřejmostí by každému studentovi měly být přesné citace.

Vraťme se k tématu výzkumník – informátor. Zde jsem se inspirovala článkem Noskové (2004): „Mé kvalitativní výzkumy je možno rozdělit do tří fází. První z nich je navázání kontaktu s narátory, další fázi určuje vytváření vztahu mezi oběma stranami výzkumu během jeho trvání (jedná se o to, jak prohlubovat vztah s dotazovanými, na jehož kvalitě závisí celé narativní interview), poslední fáze přináší ukončení tohoto vztahu po dokončení výzkumu.“ I když autorka používá odlišnou techniku sběru dat, myslím, že její přístup ke vztahu „tazatel – dotazovaný“ lze aplikovat i na můj výzkum. V něm navíc otevírám tak citlivá témata, že důvěra mezi mnou a informátorkami měla velký vliv na úspěch celé práce.

K podpoření důvěry jsem se také před samotným rozhovorem sama představila, představila téma a cíl práce a dívky obeznámila s užitím nahrávacího zařízení. Dál jsem je informovala o zachování jejich anonymity.

„Potřebám informantů se dává přednost před aktuálním výzkumným procesem.“ (Punch 2008) Tato věta snad shrnuje dostatečně můj přístup. Důvěřuji také své „přirozené“ lidské slušnosti. Také vzhledem k povaze výzkumu jsem měla možnost dívky vnímat jako rovnocenné partnerky, nikoli jen jako „anonymní vzorek“. Po ukončení celého procesu jsem jim poděkovala za cenné informace a pokusila jsem se v nich zanechat dojem smysluplnosti z věnovaného času a investované energie.

Teoretická část

Vietnamci v České republice

Zvolené téma se vztahuje k problematice migrace Vietnamců do České republiky. Její kontext determinuje výchozí pozici mladých Vietnamek, a ty zároveň také svým způsobem ovlivňují integraci a následnou adaptaci celé menšiny.

Demografie

Vietnamci tvoří třetí největší menšinu u nás, po Ukrajincích a Slovácích. Podle statistik vycházejících ze zdrojů odbor azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra ČR se

k 30.9.2011 na území ČR bylo 56 055 občanů Vietnamu. Z toho 37 293 získalo status trvalého pobytu a 18 762 zde žilo na základě dočasného pobytu. Z hlediska rozložení podle genderu převládají ve skupině muži nad ženami (32 267: 23 768), což odpovídá jejich zvolené migrační strategii z Vietnamu.

(dostupné z http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001)

Příchod

Vietnamci přicházeli do České republiky ve větších počtech v druhé polovině minulého století, většina na základě mezistátních dohod, ve kterých šlo o jistou formu pomoci Vietnamské republice z československé strany. Obecně autoři mluví o několika vlnách. Konkrétně vycházím především z textu Broučka (2003), který čerpá přímo z archivních materiálů.

Počátek migrace spadá do 50. let, kdy přicházejí jednak jednotlivci, jednak v důsledky vietnamské války získává v Československu útočiště stovka dětí – válečných siritků. Následuje řada podobných dohod, které doplňují stávající skupinu těch, kteří zůstali, přílivem učňů, studentů, stážístů, a také dělníků. Jejich počet byl nejvyšší v letech 1980-1983, kdy Brouček (2003) uvádí 30 000, Martínková (2008) až 35 000 vietnamských občanů.

Kvůli špatnému zvládnutí organizace migrace docházelo ke zneužívání situace na obou stranách. Vietnamci se postupně stali až neodmyslitelnou pracovní silou, zvláště v některých oborech, a svého výdělků využívají převážně k posílání peněz do Vietnamu.

Po změně režimu byla smlouva o mezistátní pomoci vypovězena a předpokládá se odchod vietnamských pracovníků. V roce 1990 se jejich počet postupně snížil zhruba o třetinu. Někteří totiž díky nedůslednému tlaku k návratu využívají možnosti zůstat zde či jinde v Evropě (Brouček 2003), jiní Vietnamci se vrací zpět do vlasti, aby vzápětí přišli znovu a etablovali se zcela jinak na trhu práce, již ne jako zaměstnanci socialistických podniků, ale podnikatelé v oblasti obchodu. Řada těchto podnikatelů se rekrutovalo z řad původních zaměstnanců. Využívali získanou znalost prostředí a navázaných sociálních kontaktů nutných pro rozjezd podnikání (Rejchová 2010).

První lokální komunity v průběhu 90. let 20. století doplňují jejich příbuzní a známí, často na základě možnosti sloučení rodiny, a dochází tak k proměně ve standardní ekonomickou imigraci. Dalšími příchozími jsou Vietnamci z okolních zemí, ze Slovenska, Polska, Maďarska, a také z Německa, kde v roce 1993 vypršela smlouva Vietnamu s NDR.

Vietnamští pracovníci obdrželi finanční vyrovnání v případě, že zemi opustí, a ti se místo návratu do Vietnamu přesunuli v hojných počtech do českého pohraničí (Martínková 2008).

Charakter vietnamské menšiny v ČR

Lze obecně říci, že zcela zásadním motivem Vietnamců k migraci do ČR je zlepšení ekonomické situace. Podřizují tomu celou svou existenci – veškerý svůj čas a úsilí věnují svým podnikatelským aktivitám. Smysl svého snažení vidí v zabezpečení rodiny – to znamená postarat se nejen o zajištění budoucnosti svých potomků, ale i o pozvednutí životní úrovně rodičů a sourozenců ve Vietnamu (Brouček 2003). V této práci se soustředím hlavně na vztah k nastávající generaci.

Podnikatelské aktivity a jak ještě ukážu, jejich vlastní děti, jsou dva prvky, které Vietnamce začleňují do české společnosti. Jinak se literatura shoduje na pojmenovávání základních rysů Vietnamské komunity jako uzavřenost, izolace (až ghettizace), či soběstačnost. (Brouček 2003, Šišková 2001, Rákoczyová, Trbola 2009) Oni sami o vědomou adaptaci příliš nestojí, i začlenění do ekonomického systému je čistě účelové. V takových podmínkách si Vietnamci udržují velkou část kulturní tradice, kterou do Vietnamu přinesla téměř tisíciletá čínská nadvláda, a kterou známe jako konfucianismus. Toto etické a politické učení mělo obrovský vliv na kulturu veškerých asijských států. Do této tradice spadá i pravidla a normy partnerství a předmanželského života.

Identifikační dimenze

Z faktického popisu Vietnamské komunity u nás si lze vytvořit určitou představu o fungování Vietnamců v České republice. Vietnamský způsob adaptace a integrace, nebo snad by bylo přesnější říci „neintegrace“ má za následek život v jakémisi „vakuu“ – subjektivní ztotožnění s českou společností je většinou minimální, i starousedlíci uvádějí, že jejich domov je ve Vietnamu, a snaží se ho pravidelně navštěvovat. Rozdíl v postoji najdeme u těch Vietnamců, kteří mají již celou rodinu v ČR – někteří z nich již považují za svůj domov Českou republiku. (Rákoczyová, Trbola 2009)

V současné době dorůstá již druhá generace, pro které je jediným poznaným domovem Česká republika. Jejich identita, někde najdeme i „dvojitou identitu“ (Brouček 2003) je samo o sobě velmi diskutované téma, známé například pod označením „banánové děti“ („žlutí“

zvenčí, „bílí“ uvnitř – např. Rejchová 2010). V této práci na něj není místo, nicméně identita dívek hraje v jejich partnerství jistou roli, je třeba vyjasnit alespoň to základní. Až na pár výjimek již Vietnamci druhé generace převzali hodnoty a normy kulturně odpovídající většinové populaci, současně se ztotožňují i s vietnamskou menšinou. Často umí výborně česky i vietnamsky. Subjektivně hledají, kam se zařadit. Někteří se v jistém ohledu nezařazují ani do české, ani do vietnamské společnosti; někteří se na základě své socializace hlásí k české společnosti, zároveň jsou si ale vědomi, že je z ní na první pohled vyřazuje jejich fyziognomie – proto „banánové děti“. (Rákoczyová, Trbola 2009)

Brouček na příkladu vietnamského chlapce upozorňuje na skutečnost, že se děti mohou v těchto dvou odlišných prostředích chovat jinak, že své jednání „přizpůsobují situaci“. Každé z nich vytváří jiný tlak, a očekává od něho jiné postoje. (Brouček 2003) U informátorek uvidíme, že tato skutečnost může vést k zvnitřnění různých očekávání, které se mohou dostat nejen v případě partnerství do konfliktu.

Výkladová část

Úvod výkladové části

Realizovaný výzkum si kládł za cíl zodpovědět výchozí otázku:

Podle jakých kritérií si dívky volí svého partnera? Jaká pravidla určují jejich předmanželský život a jak ovlivňuje jejich výběr jejich žebříček hodnot a jak se do něj promítá žebříček hodnot výchozí komunity, popřípadě majority? Tedy v rámci jakých sociálních kontextů zvažují svoji volbu partnera, vstupují do partnerského soužití a plánují svůj rodinný život? Ve své podstatě měl výzkum odpovědět na otázku do jaké míry se vybrané vietnamské dívky – studentky vidí pozici ve společnosti českého prostoru, tedy jaké jsou trendy v integraci vietnamské, nebo spíš části vietnamské komunity do společnosti ČR. Otázky jsou sestaveny tak, aby byla získána jednak data k samotnému tématu výběru životního partnera, jednak aby byla získána data umožňující hodnotit problém z hlediska kontextu života dívek v ČR a jejich sociálních vazeb.

Otázka volby manželského partnera je otázka vztahová. Otevírá hned několik rovin vztahu: 1. Vztah k sobě samému -, k naplňování vlastních ideálů, projekci své budoucnosti, tedy soulad s hodnotami, které vyznávám. 2. Vztah k partnerovi, k tomu co od něj očekávám a jakou roli má hrát v životě jedince. 3. Vztah k rodině, jejíž součástí se partner stane a 4. V neposlední řadě i vztah k společnosti, do níž se člověk skrze různé vztahy, jež uzavírá, včleňuje.

Z toho, co jsme si zatím vyložili o životě Vietnamců v České republice lze předpokládat, že situace dívek při volbě partnera nemůže být jednoznačná. Žijí v rámci minimálně dvou kulturních kontextů: českého a vietnamského, které se oba podílejí na formování jejich kulturních hodnot. Stejně tak se pohybují minimálně ve dvou sociálních prostorech: prostoru českých vrstevníků a prostředí vietnamské rodiny, popřípadě komunity. Vazby na vietnamskou rodinu jsou pak zásadní. Lze tudíž předpokládat vliv rodičů na rozhodování o partnerství, manželství, případně na plánování výchovy dětí, zvláště ve smyslu kulturní reprodukce, bude zásadní. Jejich definitivní voba pak odráží nejen jejich hodnoty ale ve svém důsledku i pozici v rámci společnosti ČR.

Toto mé uvažování strukturuje i samotnou práci. Výklad v prvních kapitolách směřuje k pochopení vztahu dívek k rodičům a pohled dívek na postoj, který jejich rodiče k partnerství zauímají. Vzápětí stavím místy až do protikladu kritéria výběru partnera dívek samých, a již naznačuji, že rozdíly v představách o partnerovi dívek a rodičů mají v partnerském životě dívek své následky. Pro jejich porozumění před ně stavím hledání místa dívek v české společnosti, a následně se snažím formulovat co nejpřesněji cestu, kterou dívky hledají vlastní identitu – ztotožňují se spíše s vietnamstvím rodičů, nebo s českou kulturou? Jaký má pro ně která kultura význam se projevuje i v představách o výchově budoucích potomků, popisují, co z které kultury by jim dívky rády předaly. V závěru zbývá zodpovědět, s kým plánují výchovu dětí realizovat a objasnit podobu rozporu, který plyne z odlišností dvou hlavních sociálních kontextů (? formulace), ze kterých dívky pocházejí. Jak uvidíme, jeho řešení se mohou značně lišit a pro některé dívky může být jeho nalézání až jedním z životních úkolů. Tím posléze analýza dospívá k samotnému závěru a nabízí úvahu o pozici vietnamských vysokoškoláček v prostoru ČR.

Způsob vyjadřování a přemýšlení informátorek

Ve způsobu vyjadřování a přemýšlení informátorek se dají rozpoznat jisté společné specifické rysy, které pokládám za důležité čtenáři zmínit před čtením textu.

I o mých informátorkách lze říci, co o vyjadřování Vietnamců říká Brouček: „*Zajímavé a snad i typické pro vyprávění Vietnamců v České republice je, že se spíše pokouší o zobecnění nebo hovoří v reprezentativních příkladech, a svou autentickou zkušenost většinou upozadují.*“ (Brouček 2003, str. 52) Ne všechny moje informátorky vlastní zkušenosti dávají do pozadí, ale struktura jejich odpovědí bývá často směřována od své konkrétní zkušenosti k obecnější, či naopak. Snaží se mi usnadnit porozumění celé problematiky představováním dalších příkladů, určitých „ideálních typů“ nebo obecných pravidel:

P.: „Jo, s tím vzděláním – prostě, moji rodiče, jako všichni vietnamský rodiče chtějí, aby poskytli svému dítěti co nejlepší vzdělání.“

M.: „Tak jelikož já pocházím od vietnamských rodičů, mám vietnamské rodiče, tak u nás je to tak, že dycky ten chlap má větší, jako že je hlava rodiny. Což si myslím, že můj muž by měl...“

I.: na otázku, jestli jí zkoušeli rodiče někoho dohazovat: „To většinou bývá, hned v nějakém určitém věku už. Hned jakmile ona dostuduje. Než mi stihli tohle udělat...“ a dál: „náš vztah začal skrýváním se. Jako typický jiný vztah, pokud je to Vietnamka – Čech.“

Svým způsobem přemýšlení nad otázkami, které byly často otevřené a relativně obtížné na zodpovězení (např. „*Mohla bys mi popsat, jak by měl vypadat, nebo jaký by měl být nějaký tvůj ideální partner?*“⁶) dívky ukázaly jistou vyzrálost – velmi často měly ujasněné, co od života očekávají, i jak toho chtějí dosáhnout.

P.: „A přemýšlíš už nad tím, jak bys chtěla vychovávat svoje děti?

Jak bych je chtěla vychovávat? Já jsem nad tím už přemýšlela. Protože...“

D.: „Právě! Že v té pubertě to nevíš! Já to vim až teď...“

Své odpovědi často začínají slovy jako „určitě“, „samozřejmě“ nebo „rozhodně“. Dávají tak najevo, že když mají svůj názor, nevyhýbají se jej říci a stojí si za ním::

P.: „Takže, já svoje dítě, chci, určitě bych chtěla na něj být přísná...“ a dál: „A máš třeba nějakou představu o tom, jak by měl vypadat, nebo jaký by měl být nějaký tvůj ideální partner? Samozřejmě bych chtěla, aby můj partner byl spolehlivý... Aby byl upřímný, a samozřejmě věrný.“

M.: „A máš nějaký preference, co se týče vzhledu třeba?“

„No říká se, že vzhled není důležitý, že jo. Ale, měl by nějak jako vypadat. Určitě. Rozhodně vyšší než já...“

D.: „Já se teda ještě vrátím k těm dětem. Máš už nějakou představu, jak bys chtěla vychovávat svoje děti?“

Určitě. Budou muset...“

Z.: „Pokud bych si měla hledat partnera na celý život, samozřejmě bych si musela umět představit s ním založit rodinu.“

Názorová vyspělost informátorek souvisí i s jejich deklarací, že se cítí být dospělé, odpovědné, že jejich názory jsou promyšlené. Tento postoj vyplývá často z kontextu výpovědí dívek, proto příkládám citace, ze kterých lze vyčíst, že přinejmenším část svého dospívání považují za uzavřené:

D. – „to bylo spíš tím, jak jsem byla třeba mladší, to bylo takový to, já nevím, takový to normální, jsem si nedokázala jako vybrat, jsem nevěděla, co chci. To není vůbec o tom, jestli vietnamka nebo češka. Ta puberta, to bylo takový divný období. Ono spíš by bylo užitečnější teďka, kdybych teď měla něco, teď v tom stadiu, když беру všechno tak, jak to je, ale dřív, jsem nevěděla, co chci. Tak jsem si dycky říkala – je to to, co chci? Tam je ten věk, 18, 19, sem měla tendenci přerovnávat, nějak svoje hodnoty, a zjistit, co vlastně chce, od toho života. a tak. Do té doby to prostě nemůže vycházet.

P.: „tak já jsem přilnula jakoby k o hodně starším klukům, a ...

Tos byla hodně brzo dospělá, takhle ve dvanácti... (má souvislost s předchozím výkladem)

Já jsem nad tím přemejšlela, a ono tě to donutí prostě. Změní hrozně – a štve mě to, protože teď jsem taková hrozně vážná, a ...“

Důležité také je, že úvahy informátorky promýšlejí v dichotomii vietnamské versus české. Již uvažují v této polaritě. Potvrzují tak, že znají situaci „těch druhých“ (kohokoli tím myslí, o identitě viz níže), že mohou dokonce zvažovat, jaký model pro sebe chápou jako adekvátnější.

T. na otázku po partnerských zkušenostech:

„Tak, chodila jsem s Vietnamcema, i s Čechama. Jakože ty vztahy s Čechem a s Vietnamcem jsou jiný...“

P.: „Češi víc projevují lásku, k těm dětem. A podporují je, aktivně je podporují, že je pochválí, a podobně, kdežto Vietnamci tu lásku tak neprojevují. A snaží se svoje děti motivovat kritikou...“ a dál: „Mě přijde, že Češky, když něco chtěj, tak to řeknou, na rovinu. Zato Vietnamky, to nějak obejdou, přesvědčej toho muže, že to vlastně chce on! A nějak to prostě tak udělaj, že ten muž to opravdu chce.“

I.: „Takhle to nechodí v Česku, když spolu bydlej, tak spolu prostě bydlej. Když spolu choděj, tak spolu prostě choděj! Nemusí nikomu nic oznamovat. Ale tam zvykem je, že ten Vietnamec, přijde za jejími rodiči, a oznámí, jak moc to s ní myslí. Přinese víno, kohouta (smích)...“ a dál: „...protože Vietnamci jsou pořád co si lidi o nás pomyslí. To bylo tady, v Česku, před x lety... a ve Vietnamu to pořád je.“

Vietnamská rodina podle dívek

Ve výpovědích dívek mají rodiče skutečně velmi významné místo, potvrzují, že rodina hraje v jejich životě jednu z ústředních rolí:

P.: „Vidím to i u svých rodičů, kteří jsou pro mě velký vzor, co se týče vztahů, a celkově...“

M.: „...celý život, se o tebe starali, a tak... tvoji rodiče maj větší hodnotu, než kdokoli jiný. Maj tu největší hodnotu, pro tebe.“

Za samozřejmost pokládají respekt a pokoru vůči rodičům:

Z.: „předpokládám, že o vietnamské kultuře už něco víš? Takže i o respektu dětí k rodičům. ... všeobecně je to furt o tom respektu dětí k rodičům.“

P.: „A já sama třeba bych chtěla, ale zase nějak svoje rodiče respektuju, a když prostě nechtěj, abych to dělala, tak to dělat nebudu. To je asi taková jakoby hlavní vlastnost Vietnamek, že jsme hodně pokorné, vůči rodičům.“

L.: „všechny vietnamský děti poslouchaj rodiče, a musej je poslouchat.“

Uvědomují si odlišné vztahy mezi dětmi a rodiči ve vietnamské a české rodině. Zdůrazňují rozdílnou míru autority českých versus vietnamských rodičů. Zatímco českým rodičům přisuzují blízký a přátelský vztah k dětem, vztahy ve vietnamské rodině jsou přísně hierarchické. Řídí je princip uznání autority rodičů.

P.: „mě přijde, že si nejsou moc blízcí v té rodině. Nebo jsou přátelé. Mají přátelský vztahy. Třeba s maminkou jsou kamarádky, nebo tak. Ani jedna z těchto variant neplatí pro vietnamský rodiny. Vietnamci prostě nejsou přátelé v rodině. Já a moje máma nejsme kamarádky, a nikdy nebudem. Moje máma, je víc – moje máma je autorita pro mě, a já jí musím ctít, a nemůžu říkat, že je to moje kamarádka. My nejsme rovnocenný v té rodině.“

Z.: „něco jako přátelský vztah ve vietnamské rodině také chybí, málokdy se dítě svěřuje rodičům se svými problémy.“

Jakým způsobem se vietnamská tradiční výchova projevuje ve vztahu k partnerství a předmanželskému životu? Odpověď hledám v tom, jak dívky vidí požadavek rodičů dodržování tradičních norem výběru partnera.

Normy výběru partnera podle rodičů

Společná kritéria výběru partnera

Na určitých kriteriích, jak je popisují dívky, se shodnou všichni rodiče. Mezi nejčastěji opakující se patří partnerova příslušnost k vietnamskému etniku, jeho společenské postavení, které zahrnuje i pověst jeho rodiny, jeho vzdělání a vzdělání a povolání rodičů. Tím „uchazeč“ prokazuje schopnost zabezpečení rodiny.

L.: „Naši by si určitě představovali vietnamce, kterej je na stejný společenský úrovni jako já. Kterej vystuduje, je na vysoký škole, třeba. Má rodiče, který maj stálou práci, není to jako taky podnikání na vlastní pěst...“

T.: „No určitě vzdělanýho, hodnýho... Aby byl ze slušný rodiny. Jde o ten původ.“

I.: „a oni chtěj do rodiny někoho zdravýho, vzdělanýho, z dobrý rodiny.“

M.: „Rodiče rozhodně staršího, už jenom kvůli tomu, aby byl zkušenější, aby mě mohl vést, abych měla co se od něj učit. Za druhý, měl by pocházet z lepší rodiny, protože ta vietnamská kultura na to hrozně dbá. Měl by být z lepší rodiny, a měl by být vzdělaný, určitě. I kdyby, já nevim, si našel dobrou práci, měl by mít vysokou. Nějakej titul. Co dál... Měl by bejt asi dominantnější v tom vztahu.“

Měl by také ukázat, jaký má pro něj rodina význam, a že bude „hlavou rodiny“.

L.: „...třeba, ty hlavní priority toho Vietnamce, jako partnera – hlava rodiny. Ve Vietnamu se bere otec jako hlava rodiny. Takže musí být dominantní, a mít cit pro to, aby zabezpečil tu rodinu, finančně, zázemí zajistit...“

Přání či požadavek kulturní reprodukce se mi u každé z dívek potvrzuje. Informátorky jsou si vědomy toho, že jejich rodiče očekávají, že i ve výběru manželského partnera se budou držet tradičních norem, a že je mezi nimi i preference vietnamského etnika. Samy dívky si ovšem uvědomují, že tlak rodičů na kulturní reprodukci se různí. Reflektují tuto skutečnost a vidí své rodiče v kontextu celého spektra rodičovských postojů ve vietnamské komunitě v ČR. Podle míry přísnosti či tolerance lze reflexi rodičů umístit na pomyslnou škálu od těch, kteří svým dcerám nedávají vlastní možnost volby a jiného než vietnamského partnera nepřijmou, až k těm, kteří tolerují i projevy vlivu české kultury svých dcer. Pro jasnější pochopení celého problému jsem podle vzoru dívek nakonec rodiče rozdělila na dvě poloviny, i když jde o určité zjednodušení:

D.: „já nechci generalizovat, ale přijde mi, že jsou tady takový dva směry – jsou tu rodiče, který jsou hodně přísný, a jdou po těch tradicích, a tak, a pak jsou tu rodiče, který jsou docela tolerantnější, a těm jde hlavně o to, aby si ta holka splnila svoje povinnosti – a dokud si je plní, tak je to všechno v pořádku.“

I.: „každá druhá Vietnamka, nemluvim o tý Vietnamce, co to má doma volný – každá druhá Vietnamka skrývá svého Čecha.“

Odlišné postoje rodičů k udržení tradičních norem

1) Přísní rodiče, striktně vyžadující dodržení tradičních norem

Část dívek hodnotí vlastní vietnamskou výchovu jako příliš přísnou, a uvádí příklady tradičních pravidel, jejichž dodržování by pro ně ve Vietnamu bylo vyžadováno jako

samozřejmost. Tematizují hlavně dvě oblasti – 1. Stále se cítí být rodiči omezované v trávení té části volného času, který jejich čeští vrstevníci využívají k „společenskému životu“:

M: „jo, že rodiče mi zakazují, že nemůžu chodit – že musím být v jedenáct hodin večer doma. A to je mi dvacet, že jo. Třeba dycky lidi můžou chodit na párty, já nevím, do tří do čtyř do rána, nebo se vrátit až druhý den...“

P: „...my Vietnamky máme velmi přísnou výchovu. A jsou určitá pravidla, který musíme dodržovat. ...Taky nesmím nikde spát – jinde než mimo domov. Protože se to prostě nedělá, ani u kamarádky. Taky se ode mě očekává, že budu slušná – že nebudu chodit na párty, někde chlastat do noci a tak. A nevím, no. A ten partner je rád, když s ním může ta partnerka strávit noc – to znáš z filmu – si povídat, a usnout v náručí, a ráno se probudit spolu – a tyhle věci, to prostě moc nefunguje.“

2. Omezovány se dívky cítí být i vietnamskými pravidly a normami, které se týkají partnerství:

I.: „Vietnamská mentalita je taková, že oni jsou zvyklí se o své děti starat napořád. Takže, i když těm dětem, už to nebudou děti, že jo, bude čtyřicet, třicet, přes dvacet – pořád se o ně staraj, a jsou schopni se chovat jakoby tam nebyl věkový rozdíl. A na to evropská mentalita prostě není zvyklá... že se moc starají.“ ... „Češi jsou zvyklí, že pokud Češka s někým chodí, a nemusí jí bejt ani osmnáct, může chodit ven, může chodit na rande, je to naprosto normální, že patnáctiletá holka má kluka. Ve Vietnamu je to nenormální. Je to až moc brzo, protože patnáctiletá holka je ještě dítě.“

P.: „Partner se nepřestavuje rodičům, dokud to není vážný. Nebo takhle – dokud nebude svatba. Pokud si prostě nebudu jistá, že bude svatba, tak toho partnera nepředstavím. Protože pak by ho čekal několikahodinovej výsledek... A, takhle to u nás chodí. Což u Čechů většinou takhle nechodí, že to nebývá až takhle slavnostní, to představování.“

Stěžují si na nepochopení odlišností, které plynou z vyrůstání a dospívání v českém prostředí:

M.: „...moje rodiče jsou tu od osmnácti. Což je hrozně divný, že jo, jsou tu oba od osmnácti, je jim skoro padesát, ale jsou strašně staromódní (důraz). Jo. A oni chtěj, abych byla jakoby

Vietnamkou, a měla vietnamský myšlení a tak. I když jsem tam nikdy nežila! Abych dodržovala ty tradice a tak.“

Z.: „Co bych našim vytkla je to, že si dost neuvědomují, že my nemůžeme prostě zůstat stoprocentní Vietnamci, když vyrůstáme v Evropě a zčežštělí prostě budem.“

Snaha o co největší možné udržení Vietnamské tradice se pochopitelně výrazně projevuje i v požadavku příslušnosti partnera k Vietnamskému etniku a v netoleranci partnera Českého:

I.: „...když jsi z asijský rodiny, tak tvým rodičům bude vadit, že tvůj přítel je Evropan. ...těm vietnamským rodičům vadí, že si přivedou domů bělocha, konkrétně Čecha, jsme v Česku. A nebo naopak. Že si ten kluk přivede Česku.“ a dál: „A otec řek: „Nejlepší je, když to bude Vietnamec.“ Jednoduchý, že jo. A já, a co když to bude Číňan? Protože, Evropan to není? Je to taky Asiat? A on: „Hm, nejlepší je, když to bude Vietnamec.“

R.: „Můj tatínek je konzervativní. Myslí si, že můj manžel by měl být Vietnamec – protože „Evropani se neumějí postarat o rodinu a jsou přelétaví.“

Z.: „zpočátku jsem ho před rodiči tajila, ale po půl roce jsem sebrala veškerou odvalu a vyklopila jim to. To bylo děsný období. Samozřejmě, že se jim to nelíbilo! Věk na kluka už mám, ale proč Čecha? Ať jsem dělala cokoli, bylo to špatně.“

Následky střetu rozdílných představ rodičů a dívek o partnerství viz níže.

2) Rodiče tolerující projevy české kultury

I když všechny rodiny dívek spojuje vietnamská výchova s konfuciánskou tradicí, s jejími požadavky směřování k rodině a ke vzdělání, a i když všichni rodiče (až na jednu výjimku) by preferovali pro svou dceru partnera Vietnamského, najdou se i takoví rodiče, kteří nechávají své dcery rozhodnout za sebe. Dívky jim přisuzují určité přizpůsobení se českým, evropským zvykům a také vyjadřují určitou vděčnost za důvěru, kterou jim jejich rodiče dávají najevo.

E.: „...nejsem úplně typická Vietnamka a moje rodina je hodně poevropštělá, liberální, takže úplně nereprezentujeme typickou vietnamskou kulturu.“

L.: „naštěstí žiju tady v Čechách, a naši to jako chápou, že tady jsou jiný zvyky, a to myšlení. Navíc naši už jsou takoví, že mají jako, modernější názory. ..i co se týče vzdělání, tak ty rodiče,

který maj ty starší názory, tak vždycky posílaj svý děti na gympl. A tady v tom mi nechali naši volnou ruku. Kam se rozhodnu po devítce. A když jsem jim řekla, že chci jako na umění, tak byli naopak rádi. Že to přijali. A jako neřekli mi: „né, ty nemůžeš na umění přece, z tebe musí bejt podnikatelka, musíš jednou převzít obchod, přece půjdeš na gympl, nebo na obchodku minimálně! Vůbec, naši v tomhle byli úplně v pohodě, a byli ještě nadšení, že jdu na umění. Naši, moji rodiče jsou tady v tom zrovna modernější, a díky bohu prostě!“

D.: „Když si to vezmu z hlediska normálního člověka, kterej žije tady, a něco určitě přebral z tý mentality a kultury, je to naprosto normální, jenže na tamější poměry, to né. A je to takovej kompromis, moji rodiče byli vždycky hrozně kompromisní, že nikdy nebyli takový ty ortodoxní Vietnamci. Hlavně můj táta, dycky, moje mamka, to byl takovej diktátor, ted' už né.“
... a dál: „mamka, ted' mě nechává jako s tím, že si mam vybrat sama.“

Mezi dívkami se našly i takové, kterým rodiče, v případě D. dokonce prarodiče, českého partnera „schválili“ předem:

E.: „moji rodiče jsou hodně benevolentní v tomhle. Třeba moje mamka mi řekla, že bude radši, když si přivedu Čecha. To mi řekla moje vlastní mamka. Jsou prostě liberálnější. ... Třeba moje babička, ta by nebyla vůbec šťastná. Moje babička chce Vietnamce. Moji rodiče už jsou takovi jakože... at' je to Američan, Čech, muslim...“

D.: „a postupem času, jakože, nejdřív mi to zakazovali, jakože se mam učit, ale poslední dobou mamka říká, že kdybych se nezajímala o kluky, tak jsem divná. Jako v mym věku. Jsem zjistila, že mam asi liberálně smýšlející rodiče. Dokonce, poslední dobou, takoví vtípky, jak jsem starší, tak mě asi berou jinak – třeba děda, když jsem mu volala (pozn. do Vietnamu), tak říkal, že si mam nabrnknout nějakýho bělocha, že víc rozmazlujou svoje ženy.

Hm. A máš dědu ve Vietnamu, nebo tady?

Ve Vietnamu.

Páni...

smích – No já mam úplně moderního dědu, úplně nejvíc...“

Normy výběru partnera dívek samých

Díky opětovnému přemýšlení v dichotomii české versus vietnamské můžeme na normách výběru partnera u dívek rozlišit, ve kterých kriteriích se shodují s tradicí a ve kterých se jí

vzdalují. Z vietnamských se objevuje požadavek úcty a vztahu k rodině, věrnosti, skromnosti a cílevědomosti. Také uvádějí soucit s ostatními. Hledají dominantního partnera, ke kterému by mohli vzhlížet.

P.: „aby ctíl svoji rodinu, aby bral vážně vztahy, aby byl skromný, a zároveň štědrý k ostatním, aby uměl soucítit s ostatními, a aby byl cílevědomý, a vždycky se chtěl zlepšovat.“ ... „a měl by být loajální. Měl by prostě umět ctít rodinu, a vážit si lidí okolo sebe. A měl by mít dobré vztahy se svými rodiči. Protože já věřím tomu, že jak se chová ke své matce, tak se bude chovat ke mě.“ a dále: „já myslím, že všechny Vietnamky to takhle maj, že potřebujou svého partnera obdivovat. Ten partner musí být lepší – ten partner musí být ten, který se o ně jednou postará, ten partner musí být ten, na kterého se dá spolehnout. Češky to maj možná taky, ale my Vietnamky to máme asi všechny.“

M.: „mám vietnamské rodiče, tak u nás je to tak, že dycky ten chlap má větší, jakože je hlava rodiny. Což si myslím, že můj muž by měl mít větší, nechci říct moc, ale, aby měl jasno, aby směřoval k té rodině, aby vydělával... nechci, abych byla hlavní v té rodině. Že ten muž by byl silnější. Takovej dominantní v tom vztahu.“

I.: „důležitý je, aby na mě působil jako ten, kdo by byl asi rozumnější než já, kdo se o mě umí postarat. ...ten, kdo mě bude ochraňovat. ...a aby byl věrný.“

Z.: „samozřejmě bych si musela umět představit s ním založit rodinu. Pokud opominu povahové vlastnosti, tak by měl být oddán své, naší rodině, sdílet se mnou do určité míry stejné názory na společný život, umět mě motivovat ve všech ohledech a dostatečně finančně zabezpečit rodinu.“

Některé z nich ovšem zdůrazňují, že pocit jistoty a bezpečí, které má zajistit silnější partner, nacházejí spíše ve fyzických attributech českých partnerů. Ti vietnamští podle nich nejsou dostatečně vysocí, či nemají tak mužnou postavu:

I.: „,,Tak musel by bejt vysokej sto osmdesát, nevim proč, já si vždycky vybírám sto osmdesát. Je to asi tím, jak jsem malá, tak podvědomě potřebuju někoho, kdo by mě ochraňoval. Asi z psychologického hlediska. Prostě ramenatýho, jako „chlapa“. A to bohužel není u Vietnamců. Vietnamci jsou tak maximálně sto sedmdesát něco, maj takový klučičí postavy, takže to se úplně odškrťává ze seznamu.“

L.: „po té fyzický stránce by měl bejt určitě vyšší než já, to určitě. Ty Vietnamci jsou malinkatý... Hodně lidí se mě ptá, jestli by to měl bejt Vietnamec, nebo Čech. A jako já si ještě

tak před půl rokem myslela, že to fakt musí bejt Čech, jako Evropan! Víc se mi líbí, přitahujou mě – protože jsou takoví vysocí, urostlí, a já mám takovej pocit, že mě dokážou ochránit...“ a dál: „Vietnamci jsou takoví, menší... A to já bych si třeba, kdyby byl jako stejně vysokej jako já, tak já bych si připadala divně trochu. No a ten předešlej vztah, to byl Čech, a měl metr devadesát! (smích) Takže super. Kamkoli jsme šli, tak jsem si připadala jako, pod ochranou, pod křídly, jakože se mi nic nestane.“

Na dalších normách, které přiřazují českým partnerům, lze ovšem vidět, že splnění očekávání kulturní reprodukce rodičů bude pro dívky problematické. Dávají najevo potřebu seberealizace ve vztahu, prosazení sebe samých vedle nároků rodiny. Zvláště je tato skutečnost čitelná na kriteriích krásy:

E.: „Já byla vždycky na ty árijce, modrooký blondáky. Ale postupem času si člověk uvědomí, že jsou jiný priority – já třeba, mě to musí na první pohled zajiskřit – že nikdo nedokáže vysvětlit, jak to funguje...“

M.: „No, říká se, že vzhled není důležitý, že jo. Ale, asi by měl nějak jako vypadat. ...ošklivýho muže, nevím no.“

L.: „...musí mít něco do sebe. Jako že mě něčím přitahuje, taková ta chemie v tom musí bejt.... třeba, jak se pohybuju v tý módě, tak asi by mě na první pohled zaujalo, jak je oblečeněj... takovej jako šmrncovní musí bejt (smích). Prostě aby měl vkus. Nemusí to bejt – nosit Channel, Gucci – na tom mi fakt nezáleží. Ale aby měl vkus, v tom oblíkání. Na tom mi záleží.“

Z „českých“ vlastností dál dívky uvádí toleranci a respekt, cítí potřebu zachování si určité autonomie ve vztahu a později v rodině. Také se jim na českém partnerství líbí způsob projevoování citů:

P.: „Co se týče českých vlastností, tak bych chtěla, aby byl víc tolerantní, aby nebyl tak majetnický, jako většina Vietnamců... aby byl šikovný, šikovný a zručný...“

I.: „aby hlavně mě měl rád takovou, jaká jsem. Tim myslím všechny své zlozvyky, zvyky...“

E.: „já to vidim od svý matky, která je taková ta typická Vietnamka, která prostě vaří, uklízí, veškerou domácnost obstarává ona – A já bych to nesnesla. Já jak jsem byla v tý Americe, tak mě strašně fascinovalo, jak ty ženský to měly rozdělený doma, jo. Třeba když vařily, tak manžel uklidil nádobí do myčky. Když ony třeba vypraly, tak oni vyžehlili. Když ony vyžehlily,

tak manžel šel a uklidil to do skříně. Spíš si myslím, že dřív manžel byl ten, kterej živil celou rodinu, manželka byla celej den doma, tak je jasný, že vařit bude manželka, a všechno bude dělat manželka, proč by to nedělala. Ale když oni oba dva se staraj o tu domácí pokladnu, tak si myslím, že by si tu práci měli nějak rozdělit.“

M.: „A samozřejmě by měl mít takovej ten charakter, kterej si každej představuje, jako hodný, milující...“ ... „ty Češi jsou takový, že tě furt hladěj, že tě furt objímaj, dávaj ti pusinky a tak. Já jsem hodně na ty city, víš? A ten Vietnamec ne. Ale to je normální, protože vietnamský rodiče celkově, ty nikdy neuvidíš, že se držej za ruce. Oproti českým. Nikdy si nedaj pusy. Nikdy! To není zvykem, že jo. Ta česká kultura je v tomhle taková otevřenější, že se líbaj na každým kroku. A to se mi třeba líbí, jo.“

U dívek lze rozpoznat vliv vietnamství rodičů, i vliv české společnosti. Tím se dostáváme k problematice identity, nebo spíš identifikace.

Pozice dívek v rámci českého prostoru

Socializace v české společnosti

Původ norem, které odpovídají vietnamské tradici, jsme si již vyložili jako následek vietnamské výchovy. Kořeny ostatních preferencí lze vysvětlit tím, jaké místo má v životě dívek kultura česká. Tu jim zprostředkovaly v dětství české chůvy, ve vyšším věku školní prostředí a čeští vrstevníci.

I.: „Tam mi naši našli chůvu, ke který jsem docházela, než si mě matka odvedla domů cestou z práce. Pak naši odjeli do Prahy, a já jsem tam s tou chůvou zůstala.“ „S Českou chůvou?“ „S Českou. Šlo o to, aby to byla Češka, ne Vietnamka. Aby se mnou mluvila Česky, a dělala se mnou domácí úkoly. ...“

E.: „jak byl člověk vychován. Nebo podle mě to taky hodně ovlivňuje to, s jakejma lidma se stýkáš od malička. Já třeba od malička s Vietnamcema nebyla. Chodila jsem do český školy, v tý škole byli samí Češi, já jsem byla jediná Vietnamka. Na gymplu jsem byla ve třídě taky jediná Vietnamka, a teď na vejšce jsem ve třídě taky jediná Vietnamka. Defacto, já jsem se začala s Vietnamcema stýkat až letos v létě...“

Některé naznačují, nebo přímo uvádějí, určitou nepřítomnost rodičů ve svém dětství, kvůli tomu, že rodiče věnovali veškerý čas své práci:

P.: „já když jsem se narodila, tak moji rodiče měli hrozně moc práce ... A moje máma je navíc workoholik. Já když jsem se narodila, tak naši dělali v Mladý Boleslavi v továrně, a rozhodli se, že se osamostatní, a začnou podnikat. A já jsem jim tak trochu překážela. A tak mě šoupli, to zní hrozně, k jednomu známejmu, kterejm se taky narodila holčička, a tam jsem žila rok. A potom jsme se přestěhovali na sever Čech, do České lípy. A stále jsem byla malá, abych byla samostatná, a tak mě šoupli k jedné chůvě. A dycky to bylo tak, že ona se o mě starala přes den, a večer mě rodiče odvezli domů. A potom rodiče měli větší ambice, a rozhodli se, že půjdou do Prahy. A to už nevěděli co se mnou. Já jsem byla už zvyklá u těch lidí, kterejm dodnes říkám babičko a dědo, a tak jsem u nich žila do svých deseti let. A rodiče byli v Praze, a já jsem u nich žila do svých deseti let. A rodiče jsem navštěvovala třeba dvakrát do roka. A, proto, vidím tu výchovu z obou stran, mam zkušenost z obou stran, protože pak, ve svých deseti letech, jsem se vrátila k rodičům.“

Z.: „Na našich se mi líbí, že pro nás opravdu dělají první poslední. Je sice pravda, že na nás nemají většinou čas, ale když se to vezme z druhé strany, peníze, které oni vydělají, stejně neutratí a spoří to na nás.“

Tím také vysvětlují fakt, že si vybírají české partnery. Velká část dívek je v současné době ve vztahu s českým partnerem, ty zbylé mají alespoň takovou zkušenost z dřívější doby:

T.: „Chodila jsem i s Vietnamcema, i s Čechama.“

Z.: „Ano, momentálně mám partnera – českého.“

P.: „a tam jsem se seznámila s jedním klukem, s Čechem. S mym prvním českým přítelem...“

L.: „no a ten předešlej vztah, to byl Čech.“

Jako důvod pro preferenci českých partnerů uvádí dívky to, že je ti vietnamští nepřítahují:

E.: „záleží prostě, v jakým prostředí vyrůstáš. Možná kdybych byla od malička s Vietnamcema, se mi i líběj (smích). Ale takhle už je trochu pozdě, no.“

D.: „... si s nima nerozumím, mě nepřitahují. Já nevím, čím to je, mě to přijde divný, fyziologicky, by mě měli asi přitahovat... Ten hlavní důvod je, že mě fyzicky nepřitahují.“

Některé z dívek ovšem hovoří i o rozdílech v chování českých a vietnamských partnerů. Své zkušenosti s vietnamskými partnery vesměs hodnotí negativně, většinou z důvodu chování partnera, které nesouhlasí s dívčínými požadavky autonomie či tolerance ve vztahu:

M.: „jsem měla vietnamskýho přítele, a ten byl takovej, dominantní, ale takovej staromódní, i když jakoby vyrůstal tady, od malička. A to bylo tak, že co řekl on, tak to mělo být. To byl můj první přítel, tak mě to nepřišlo tak divný. Ale všichni mi to říkali – jsem ho hrozně poslouchala, to když jsi do něj zamilovaná, tak to nevidíš. No, a zakazoval mi tak banální věci, jako „nesmíš chodit na ty...“ nebo „neber si tohle, to odhaluje hrozně moc“ ... víš? Byl takovej.“

I.: „Jak jsem říkala, jak třeba balí Vietnamec – ten méně uspěje, než když jí balí Čech. Ten Vietnamec balí divně... začal dělat ze sebe takovýho prince. Že mě chtěl pořád tím svym, říkal tomu špinavý, oprášený starý auto. Pak tam přijdu, a takovej sporták (smích). Nablejskanej. No, takže tím mě chtěl asi ohromit. Moc mě tím neohromil... Pak mě chtěl všude vozit někam. Pak mě chtěl, sice to je hezký, všechno platit a tak. Skončilo to tak, že jsem utekla. ... Bylo to prostě, takový oplzlý. S tím chováním, támhle mám auto, prostě, finance, blablalba.“

D.: „Oni se víc držej víc zpátky, než ty holky. Mě se třeba s Vietnamcema seznamuje hůř než s Vietnamkama. Já nevím, je to asi tím, že jsem holka, ale i tak – ony ty holky, co tady vyrůstaj, tak jsou většinou hrozně otevřený, kdežto u těch kluků – zakrývat to svoje, a dávat najevo minimum, oni to tak mívaj. Jak se snažej dát najevo svojí tvrdou tvář, tak působěj hrozně namachoraně. Neříkám, že jsou. To zase už ne. Ale, působěj tak. A i na ty holky! Určitě ti nějaká holka musela říct, že na ni působěj namachrovaný.“

D. vzápětí dodává i domněnku o původu jejich chování, které se podle ní odlišuje jak od chování vietnamských dívek, tak českých chlapců:

„Já jsem si uvědomila, že to není tím, že by jakoby byli namachrovaný, ale těma okolnostma, jak vyrůstaj, a v čem vyrůstaj, že je rodiče vedou k tomu, že musej bejt hlava rodiny, že musej pokračovat v rodový linii, tak, furt je vychovávaj k tomu, aby byli silní, já nemyslim jako tělesně, ale tou osobností...A hm, já si myslim, že to taky nemaj lehký.“

Všechny dívky se tedy ztotožňují s českou společností do té míry, že v ní hledají své partnery.

Co mají společné – „moderně smýšlející Vietnamky v ČR“

Dívky své vlastní místo mezi českou a vietnamskou kulturou hledají specifickým způsobem. Uvažují v pojmech: způsob myšlení, rozdílná mentalita, jiné zvyky či zásady. Přičemž způsob myšlení lze říci, že chápou jako klíčový.

L.: „...naši to jako chápou, že tady jsou jiný zvyky, a to myšlení.“

M.: „...oni chtějí, abych byla Vietnamkou, a měla vietnamský myšlení, a tak.“

I.: „...já už jsem trochu jinýho myšlení...“

E.: „To je prostě ta generace mejch prarodičů. Jsou Vietnamci, který se třeba v životě nedostali za hranice, takže žijou s těma lidma. A jsou ovlivnění jejich myšlením, prostě mají ten samej názor. To je těžký.“

Dichotomie český x vietnamský některé dívky chápou jako rozpor západní a východní společnosti, či evropské a asijské kultury.

L.: „česká žena, taková ta Evropanka, ta si řekne...“

L.: „tam, kdybych žila ve Vietnamu, a kdyby naši rodiče měli pořád ty jako „starověký zásady“, to myšlení, tak jako, teď, v sedmnácti, bych nemohla mít žádnýho kluka ... našťestí žiju tady v Čechách, a naši to chápou, že tady jsou jiný zvyky, a to myšlení. Navíc naši jsou už takoví, že mají modernější názory.“ dál: *„To bylo dřív, a teď už je to jiný. Už se ty západní zvyky přesunou do toho východu a ty dnešní Vietnamky si do toho nenechávají jakože moc kecat. Už se to pomalu přesouvá.“* a dál: *„Protože u těch Vietnamců je to jakoby jiný, trochu. Tam ty vztahy jsou víc jako duchovní, si víc rozumí – ty asijský. Ty asijský manželství, tam se málokdy stane nějaký rozvod.“*

E.: „moje rodina je hodně poevropštělá a liberální, takže úplně nereprezentujeme typickou vietnamskou kulturu...“

V jejich pojetí je typické, že v argumentacích kulturu často spojují s konkrétním místem. Jakoby místo bylo metaforou životního stylu a způsobu myšlení. Většinou spojují jedno místo s jednou kulturou, i když jsou si vědomy jistého zjednodušení. Rozdíly tedy vidí prostorově. Jinak se žije ve Vietnamu, jinak v Čechách a jinak např. v Americe.

Z.: „*my nemůžem zůstat stoprocentní Vietnamci, když vyrůstáme v Evropě a zčeštělý prostě budem.*“

I.: „*co se týče třeba manželství, v Čechách a ve Vietnamu, tak tady nemaj problém se rozvádět. Tady, rozvedeš se, a je to. Ve Vietnamu jde pořád o čest, o pověst...*“

E.: „*„tak jako v Americe už nejsou Vietnamci (smích) Tam je to špatný, no. To už je čtvrtá generace, to není druhá jako tady, že jo. To jsou jako děti mých dětí. To už vůbec nejsou Vietnamci.*“ (hovoří o Spojených státech Amerických)

Na příkladu amerických Vietnamců je zřejmé, že si dívky uvažují o svém postavení z hlediska genealogie imigranta. Generační vzdálenost je proměnou, která ovlivňuje změnu myšlení, vzdaluje původní Vietnamce od kultury Vietnamu. Zároveň však některé dívky připouštějí, že globalizace ovlivňuje kulturu i v samotném Vietnamu.

Při hodnocení rozdílů pak užívají pojmy moderní versus nemoderní, a liberální versus konzervativní.

E.: „*to mi řekla moje vlastní mamka. Jsou prostě liberálnější. ... moji prarodiče maj úplně ty kořeny ještě, ty žijou ve Vietnamu.*“...

I.: „*Je to jak z dob války, prostě... takže toho kluka můžou odradit tyhle věci. Požadavky, které jsou v týhle době hrozně staromódní, nebo, konzervativní, naprosto pro normálního člověka nedůležité. A nekonfortní.*“

R.: „*Tatínek je hodně konzervativní. Nesouhlasí s mnohými liberálními změnami ve společnosti.*“

Často tyto pojmy chápou v časové perspektivě. Minulost je tedy spojena s onou nemoderností s tím, co se přežilo.

D.: „*dneska už je to jiný, v Český republice je to jiný, kdežto ve Vietnamu...*“

L.: „*„To bylo dřív, a teď už je to jiný. Už se ty západní zvyky přesunujou do toho východu a ty dnešní Vietnamky si do toho nenechávají jakože moc kecat. Už se to pomalu přesouvá.*“

M.: „... rodiče jsou tu od osmnácti. Což je hrozně divný, je jim skoro padesát, ale jsou strašně staromódní. Oni chtějí, abych byla Vietnamkou, a měla vietnamský myšlení, a tak. I když jsem tam nikdy nežila!“

O všech lze říci, že „pravé“ vietnamství umísťují do Vietnamu, a jeho tradici hodnotí jako „staromódní“.

Hledání identity

Dívky zvažují, kým jsou. Vyvazují se z čistě vietnamského myšlení a příčinu toho vidí v životě v českém prostoru. Některé své myšlení pokládají přímo za „zčeštělé“.

I.: „...jsem v Česku, žiju v Česku, a jsem už trochu jinýho myšlení“

Z.: „...my nemůžem zůstat stoprocentní Vietnamci, když vyrůstáme v Evropě, a zčeštělý prostě budem.“

Na druhou stranu, i když se v myšlení vidí blízké Češkám, žádná z nich doslova nevyjádřila, že by se úplně ztotožňovala pouze s českou společností. Zato jsou si všechny vědomy své fyzické odlišnosti, která je v naší relativně etnicky homogenní společnosti na první pohled jasně viditelná:

D.: „i v Praze je to jiný, protože lidi jsou tu zvyklí na cizince. A většinou je berou jako normální lidi, a ne nějakou exotiku. Teda, furt jsem prostě jako jiná, ale berou mě normálně.“

M.: „český lidi mi přijdou furt hodně staromódní... jako né ta mladá generace, ale ta starší. Ty, jakmile vidí cizince, nebo... tak furt jako... a jsou hrozně nepříjemný. Číšníci, a prodavači v obchodech... To neříkám jen já, ale všichni cizinci.“

A bez ohledu na jeho hodnocení si přes všechny konflikty uvědomují svůj vietnamský původ a vietnamskou výchovu, každá z nich se řadí k vietnamskému etniku. Každá ve své výpovědi přímo či v kontextu přiznala, že se pokládá za Vietnamku:

M.: „Protože jsem Vietnamka...“

T.: „jsem Vietnamka“

I.: „jsem Vietnamka.“

R.: „...jezdil za mnou jednou za měsíc, takže vztah „na dálku“. Ale pak ho to omrzelo a našel si jinou Vietnamku...“

Některé z nich v kontextu také říkají, že nejsou Češkami:

E.: „Ani kdybych byla Češka, bych s takovejma lidma nemohla bejt. Já, i kdybych byla Češka, taky bych lítala pořád po světě.“

P.: „Češky to maj možná taky, ale my Vietnamky to máme asi všechny.“

Exkurz: „Vietnamské jádro druhé generace“:

I když text může místy naznačovat, že se hledání dívek přiklání spíše k identifikaci s vietnamskou kulturou, konečné rozhodnutí o identitě dívek není v možnostech této práce ani není jejím cílem. Přesto pokládám za velmi zajímavé uvést citace dvou dívek, které se shodují v tom, že přisuzují své generaci, co se týče identity, vietnamské jádro:

L.: *Protože vlastně ty holky, co sice se narodily tady v čechách, a chodí do český školy, a maj český kamarády, český partnery, a jedí český jídlo, tak pořád jsou vychovávaný doma. Kde rodiče na ně mluví vietnamsky, přijdou večer domů a jedí vietnamský jídlo, a kde maj třeba vietnamský sourozence... jako celkově dnešní Vietnamci, ti mladší, ta moje generace, jsou takový rozpůlený osobnosti. Přes den jsou s těma Čechama, cítí se jako Češi, ale večer vždycky přijdou domů, a musí mluvit vietnamsky, a jedí vietnamský jídlo, a stýkaj se s těma Vietnamcema, takže, takovej jako rozpor osobnosti.*

a dál:

L.: „No, jakože pořád jsou vychovávaný těma vietnamskýma tradicema. Málokdy se stane, že ti Vietnamci dnešní jsou jako nějaký hodně počeštělý, nebo úplně počeštělý. Protože to nejde, protože vždycky večer trávěj ten čas s těma rodičema, protože maj pořád takový ty způsoby, aspoň trochu (důraz), takový ty vietnamský způsoby, aspoň trochu to vietnamský myšlení, a takhle.“

D.: „To ti řeknu, jak se to nazývá banánovými dětmi, to jsou prostě puberťáci, kteří tady vyrůstají, a kteří hledají, kam vlastně patří. A většinou je to tak, že se hrozně snaží zapadnout, do českého kolektivu. Proto se jim říká banánoví, protože jsou zevnitř bílí, a zvenku žlutí. Jenže což není pravda – oni nejsou zevnitř úplně bílí! Ono tam furt ještě je takový to jádro, který je furt jako vietnamský. Ale, to se snaží hrozně potlačovat. Takže tím jak člověk roste, tak musí dojít k tomu, že je hlavně člověk. No, že je hlavně člověk, a že to prostě nevyřeší. Že to tak prostě je! Už to tak prostě je, že to musí brát, jak to prostě je. Takže i já, mám takovou snahu, se zajímat o vietnamské dějiny, o jazyk... víc. A takový věci. Čím jsem starší. Ale dřív? To by mě nenapadlo...“

Připomínám, že ani mezi mými informátorkami nejde o generalizaci, ostatní dívky se k problému tímto způsobem nevyjadřují, nemusely by s tvrzeními souhlasit.

Pohled na výchovu vlastních dětí

Při vlastním hledání kulturní identity všechny dívky vychází z pozice „česky či moderně smýšlející Vietnamky v České republice“. Liší se ovšem právě v tom, do jaké míry se hlásí ke své vietnamské výchově a do jaké míry k české, a podle toho vidí i výchovu svých budoucích dětí. Pokusila jsem se nalézt určité pravidelnosti v jejich vztahu k rodičům a k jejich vietnamství a ve vztahu k české kultuře, a na jejich základě stanovit odpověď na otázku po reprodukci či nereprodukci vietnamské kultury.

To, jaký příkládají svému Vietnamství význam, se jasně projevuje i v jejich pohledu na budoucí výchovu vlastních dětí. Není bez zajímavosti, že všechny za jeden z jejich nejzákladnějších prvků považují předání vietnamštiny:

Z.: „určitě bych chtěla, aby uměli aspoň vietnamsky mluvit.“

R.: „Výchova bude česko-vietnamská. Budeme na ně mluvit česky, i vietnamsky.“

Část z nich preferuje vietnamštinu na úkor češtiny, D. se nad svým rozhodnutím s údivem pozastavuje:

E.: „A vzhledem k tomu, že jsem na cizině, chtěla bych na ně mluvit vietnamsky, partner může svým jazykem. Aby ty děti byly od malička bilingvální.“

D. „Určitě, budou muset – to je docela zajímavý, protože pro mě třeba mateřská řeč je spíš čeština, ale první jazyk je vietnamština. A já nevím proč, já cítím třeba vlastenecký citění, k české republice ... čeština je jeden z nejtvárnějších jazyků na světě. A, což je zajímavý, že teď, když bych si představila, jak mam vychovávat děti, tak určitě budou muset umět hlavně vietnamsky. Třeba, kdybych si vzala američana, tak musej umět vietnamsky! Ale proč né česky?! Ale říkám si, že budou muset umět vietnamsky, ale dejme tomu ai česky, když to budou zvládat. A já nevím, proč mi to nepřide tak důležitý, když ta čeština mi přide jako mateřskej jazyk. Jestli je tam nějaká ta vazba... nebo jako nevím. Ale byla bych ráda, kdyby uměli česky i vietnamsky. Třeba bych jim chtěla říkat, kde jsem třeba byla... aby to prostě jako pochopili.“

P. jako důvod pro volbu vietnamštiny uvádí udržení pevných vazeb v rodině, podobně mluví i T.:

P.: „kdybych si vzala Čecha, a měla s nim děti, tak, mm, prostě, bych to dítě naučila česky, a vietnamsky by už neumělo tak dobře, protože, prostě, tatínek by taky neuměl vietnamsky, takže, prostě, no neuměl by prostě mluvit vietnamsky. obecně. A tudíž, kdyby šli navštívit babičku a dědečka, jakoby moje rodiče, který česky moc neuměj, tak by se s nimi ani nedomluvili. A, ono by k nim moje dítě tak nechodilo tak rádo, a moji mámu by to hrozně mrzelo, že by se tím přetrhali ty vztahy rodinný. A ono je to takový, když to řeknu Čechovi, tak Čech to nechápe, tyhle ty věci, proč se ohlížet na rodiče, že to není důležitý, že to budu překládat tyhle ty věci. Ale, pro mě zase je to moc důležitý, aby ty vztahy byli pevné.“

T.: „tak jelikož jsem Vietnamka, a jejich dědeček a babička byli taky Vietnamci, tak aby rozuměli vietnamsky, tak určitě budu na ně mluvit vietnamsky.“

Dostáváme se k odpovědi na otázku kulturní reprodukce. Stejně jako u norem potenciaálního partnera i u hledání své identity dívky při plánování výchovy přemýšlí v rozdílech mezi českou a vietnamskou kulturou, a charakterizují své pojetí jako smíšení toho nejlepšího z obou:

M.: „že vezmu dycky něco dobrého z tý vietnamský kultury, a něco dobrého z tý český kultury.“

I.: „Takže bych to udělala tak jako smíšeně – bych nejradši vzala dobré z jedné strany, a dobré z té druhé strany, a pak bych to smíchala.“

P.: „*Takže se budu snažit vzít to nejlepší z obojího.*“

Shodují se i ve způsobu, jakým chtějí spojení prvků české a vietnamské výchovy realizovat. Chtějí udržet slavení tradičních vietnamských svátků:

R.: „... *ráda bych, aby dodržovali i nějaký vietnamský svátek, jako Nový lunární rok, uctívání předků...*“

M.: „*Samozřejmě, že některé ty tradice budu držet. Ty, co se mi líbí – Nový rok, svátek dětí...*“

A zdůrazňují také dva pilíře vietnamské výchovy, jako je vedení dětí ke vzdělání a poslušnosti k rodičům:

R.: „*Ráda bych jim předala část vietnamského vychování: vzdělání, morální odpovědnost vůči rodině a nezištná pomoc bližnímu.*“

P.: „*No, a celkově, taky svoje dítě chci vést k tomu vzdělání, to je hodně důležitý, a k tý rodině.*“

I.: „*Prostě bude hezky poslouchat (smích). No, jsem líná, co se týká vzdělání, ale budu ho tlačit ke vzdělání.*“

Vzápětí ovšem hodnotí vlastní výchovu, a vietnamskou výchovu obecně, jako až příliš přísnou, a vyjadřují přání nechat svým dětem více volnosti – ať už v trávení volného času s kamarády, nebo sportem či koníčky:

R.: „*Na druhou stranu budou děti vyrůstat v liberálním prostředí, kde je důležitá otevřenost i svobodná možnost se rozhodnout, co chce ten člověk dělat. ...z té české kultury neformální vzdělání, nejenom furt šprtání. Víc sportu! Vietnamci moc nesportují, totiž. A cestování. Moje děti by měly děsně moc cestovat.*“

P.: „*Ale, na druhou stranu, zase nechci, mě přide, že vietnamský rodiče až příliš na tom vzdělání, že ani, že to dítě nemá šanci se rozvíjet samo, že nemá šanci se tolik přátelit s ostatními, protože nechodí moc na kroužky, a podobně, a já bych chtěla, aby moje dítě chodilo na různé kroužky, a aby mělo spoustu přátel, protože je to hodně důležitý, pro jeho vývoj, prostě pro jeho psychiku, a, je to důležitý, mít přátele.*“

tak i v rozhodování o vlastním životě. To přiřazují výchově české:

Z.: „i striktní výchova se tam projeví, ale jakou kulturu budou chtít preferovat, už je pak na nich.“

I.: „Prostě bude hezky poslouchat (smích). No, jsem líná, co se týká vzdělání, ale budu ho tlačit ke vzdělání. Ale to, co tam bude českého, je ta volnost. Jakože mu dám volbu se rozhodnout. Že mu nebudu nutit, že si musí vzít Vietnamku, pokud to bude kluk. Protože, to moje myšlení nestrpí, nebo tak. Mě je jedno, koho si tam přivede. Všechno, co on si zvolí, jakoby za volbu, tak ho budu podporovat. Že to nebude jen jakože je to tradice, nebo povinnost...“

Do určité míry každá z dívek požadavek kulturní reprodukce vyplní. Shodly se na předání vietnamského jazyka a toho nejzákladnějšího z vietnamské výchovy, z konfuciánské tradice – zprostředkování vztahu k rodině a ke vzdělání. Jedna z dívek také kupříkladu doslova akcentuje přání toho, aby si její děti byly vietnamského původu vědomy:

L.: „Určitě, aby měly jméno třeba. Nemusí bejt celý jméno vietnamský, ale částečně aspoň vietnamský, aby věděly, jakej maj původ. A aby si toho byly vědomy, že z mamčiny strany jsou Vietnamci.“

Zároveň nechtějí po vzoru českých rodičů být na své děti tak přísné, a volí „liberální“ výchovu, ve které by děti měly více volnosti. Zbývá zodpovědět, jestli již vědí, s kým budou popsanou výchovu realizovat.

Konflikt

Dívky přísnějších rodičů

Každá z dívek se při vyprávění o svém současném partnerském životě a při přemýšlení nad vlastní budoucností stále vrací k postojům svých rodičů. Viděli jsme, že jejich přístup je v zásadě dvojitý – volí přísnost nebo toleranci. I když by si všichni (až na jednu výjimku) rodiče přáli do své rodiny spíše vietnamského zete a rádi by udrželi vietnamskou kulturu i v cizí zemi, uvědomují si, že kvůli vlivu české kultury u svých dcer to bude možné pouze do určité míry. Jedni zvolili cestu nátlaku, a dávají dívkám najevo, že českého partnera nepřijmou, druzí spíš hledají, jaký kompromis by byl přijatelný pro ně i pro dívky.

Dívky hodnotí situaci pro sebe jako velmi obtížnou, a vyjadřují přání ji změnit. M. doplňuje, jakým způsobem se v ní konflikt odehrává – staví vedle sebe respekt k rodičům a lásku k partnerovi:

Z.: „...mrzí mě to, že zrovna tohle se mnou rodiče nechtějí sdílet, kór když přítelovi rodiče mě mají rádi.“

M.: „...oni chtěj, abych byla jakoby Vietnamkou, a měla Vietnamský myšlení, a tak. I když jsem tam nikdy nežila! Abych dodržovala ty tradice a tak. Samozřejmě, že ty tradice budu držet, co se mi líbí – nový rok, svátek dětí... a všechno. Ale, že si musím vzít Vietnamce... Ale pozor, je to hrozně těžké, třeba, jak jsem říkala, že máš respekt k rodičům a tak, tak když třeba neposlechneš rodiče, vezmeš si třeba někoho, koho ti neschválí, tak, jako celý život, se o tebe starali, a tak. Tak to je, něco, jako, když je, ne zradíš, ale něco v tom smyslu, víš?! Jakože... tvoji rodiče maj větší hodnotu, než někdo jiný. Že maj největší hodnotu. Jako pro tebe.“ a dál: „já bych to nemohla udělat rodičům, že jo. Protože se o mě dobře starali, i když jsou přísný... Ale zase když miluju nějakýho kluka, konkrétního (ironický úsměv) – toho přítele, že jo. Tak to je hrozně těžká volba.“

Způsoby zvládání konfliktu – jak dívky vidí jeho řešení:

Dívky si tedy uvědomují rozpor mezi svými prioritami a přáním rodičů. Hledají z tohoto dilematu východisko. To nacházejí v několika způsobech zvládání konfliktu. ***Způsob hledání cesty jak naplnit představu o vhodném životním partneru je do jisté míry závislý na požadavcích rodičů a na míře jejich p ?? (nerozumím...)***

1. První způsob, který ovšem podle dívek problém nevyřešil, je přiznání vztahu s Čechem, který chápou jako perspektivní.

M. i Z. se rozhodly konflikt řešit přímo. Českého partnera přiznali, ale jejich rodiče ho nepřijali:

M.: „Oni vědí. Já jsem ho s nimi seznámila, že jo. Nejdřív jsem říkala, že je to kamarád. No a nelíbil se jim. ... oni si ho otestovali, a neprošel.“

Z.: „Náš vztah jsem zpočátku před rodiči tajila, ale po půl roce jsem sebrala veškerou odvahu a vyklopila jim to. Bylo to děsné období. Samozřejmě, že se jim to nelíbilo. Věk na kluka už mám – ale proč Čecha? Ať jsem dělala cokoliv, bylo to špatně.“

Přiznání a odmítnutí však nevedlo k ukončení vztahu. Dívky přiznaly, že od té chvíle se o otázce partnerství s Čechem přestalo v rodině mluvit a všichni se k problému staví, jako kdyby neexistoval.

Z.: „vědí, že s ním trávím dost času, berou to, ale doma o něm moc nemluvíme – to jenom s mladší sestrou. Nesmím se o něm zmiňovat ani před příbuznými či známými...“

V podstatě vyčkávají věci příštích (viz níže).

2. Druhým způsobem je přiznání vztahu a symbolický útěk od rodičů. Dívka od rodičů odešla k partnerovi, a vyhnula se tak bezprostřednímu nátlaku na ukončení vztahu s Čechem a zvolení si odpovědnosti k rodině. Rodiče ji nakonec nechali pokračovat v jejím vztahu.

I.: „... měl štěstí v tom, že jsem prostě odešla. A tak se museli rodiče chtít nechtě smířit s tím, že mam Čecha, a že budu s ním. Byl to asi drastický způsob, odejít, ale byl to asi nejrychlejší a neúčinnější způsob, než kdybych přišla a řekla, že mam Čecha. Ještě by mi ho zakázali, nebo já nevím, co by se stalo...“

Přesto její rodiče nerezignovali, jak by se mohlo na první pohled zdát. Hledají vlastní způsoby, jak se se situací vyrovnat a zachovat si před komunitou tvář. Do vztahu zasahují a po páru vyžadují dodržování tradičních vietnamských pravidel a norem. Chtějí tedy i s českým partnerem vytvořit iluzi, že je vše vietnamské:

I.: „To jsou požadavky typu - ...abysme se nemuseli stydět, tak musíte přistoupit na něco. A třeba konkrétně, u L. to bylo, že nám nabídli svůj vlastní byt. ...A že to je nejlepší řešení, protože svým kamarádům může říct, že bydlím u sebe. Podle vietnamského myšlení nevadí když kluk bydlí u holky....“ a dál: „...oni se do všeho cpou. Třeba oni mu říkají, aby si udělal autoškolu, že mu to zaplatí.“

Jiným příkladem je požadavek vietnamské svatby. Na něm se ukazuje postoj partnera, který je vůči zásahům rodičů velmi odmítavý a snaží se vedle nich prosadit. Argumentuje životem v českém prostředí:

I.: „a pak měla takový požadavky, aby svatba byla podle vietnamského zvyku. To je sice hezké, a velmi zajímavé (ironicky), ale L. to rozhodně dělat nechce. Leda, že by to bylo ve Vietnamu, ale on je v Česku. A co jsem si všimla, tak svatby jsou tu takový, že to záleží na těch dvou, udělaj si to podle sebe, podepišou nějaký smlouvy, je veselka, a konec. Jenomže! (důraz) Podle vietnamského zvyku, jsou nejdřív zásnuby...“

Výhled do budoucna

Dívky M., Z. a I. se nacházejí v různých fázích konfliktu – M. a Z. stojí před rozhodnutím, zda zůstat s partnerem, nebo vyhovět rodičům a opustit ho. I. se rozhodla si česko – vietnamské partnerství prosadit, i když stále váhá, na kterou stranu se přiklonit – zda vyhovět požadavkům rodičů, nebo je odmítnout a vyhovět partnerovi:

I.: „jsem zvědavá, jak se to vůbec vyřeší, a vůbec se na to netěším, protože jsou tam ty komplikace. Že naši maj jistý představy, jistý požadavky, a L. zase to chce mít podle sebe. A já jsem uprostřed? A nevím, jak to mam.“ Takže, už často, poslední dobou říkám, do toho se míchat nebudu, řešit to nebudu, a snažím se ignorovat obě strany. Ale moc to nejde...“

V současné době vyčkávají, a doufají, že se situace zlepší časem. Pochopitelně by si přáli, aby rodiče česko-vietnamské partnerství přijali:

M.: „To je hrozně těžká volba, že jo. Ale to se uvidí, časem. ... Myslim, že si časem zvyknou. Teď znám strašně moc holek, který chodí s Čechem. To je jenom o zvyku.“

Další způsoby řešení

3. Jednou z výjimečných cest (v rámci této práce) na cestě k řešení dilematu je setrvání u vietnamských tradic – zvolení si etnické endogamie. P. chce dostát poslušnosti k rodičům a zodpovědnosti vůči rodině až do té míry, že je rozhodnutá zvolit si vietnamského partnera.

P.: na otázku, jakého partnera by si pro ni představovali rodiče: „To je právě ten důvod, proč si myslím, že si jednou vezmu Vietnamce. Hlavně kvůli rodičům.“

A to i přesto, že skrze podporu a důvěru rodičů cítí, že by přijali i jiného partnera než vietnamského:

P.: „moji rodiče, samozřejmě, mě podporují, a myslím si, že nakonec by se smířili, ať už bych si vzala Čecha, nebo černocho, nebo Mexičana, nebo já nevím. Tak by se s tím nakonec smířili, protože vědí, že si nevezmu žádnýho gaunera, protože vědí, že jsem dost náročná na partnery. A, pokud by to byl slušný člověk, byl by pracovitý ... tak by mi ho, asi ne schválili, ale akceptovali by to nakonec.“

Ztotožňuje se s názorem matky, která vysvětluje, že k udržení pevných vztahů uvnitř rodiny je třeba, aby potomci vyrůstali s vietnamským otcem, který jejímu rozhodnutí dostát poslušnosti rodičům bude rozumět. Také udrží kvalitu vietnamštiny dětí, která je potřebná k jejich komunikaci s prarodiči:

P.: „protože, to mi vysvětlovala máma nedávno – že kdybych si vzala Čecha, a měla s nim děti, tak, mm, prostě, bych to dítě naučila česky, a vietnamsky by už neumělo tak dobře, protože, prostě, tatínek by taky neuměl vietnamsky, takže, prostě, no neuměl by prostě mluvit vietnamsky. obecně. A tudíž, kdyby šli navštívit babičku a dědečka, jakoby moje rodiče, který česky moc neuměj, tak by se s nimi ani nedomluvili. A, ono by k nim moje dítě tak nechodilo tak rádo, a moji mámu by to hrozně mrzelo, že by se tím přetrhali ty vztahy rodinný. A ono je to takový, když to řeknu Čechovi, tak Čech to nechápe, tyhle věci, proč se ohlížet na rodiče, že to není důležitý, že to budu překládat tyhle věci. Ale, pro mě zase je to moc důležitý, aby ty vztahy byly pevné. A když nejsou, tak je to pro ně – těžké (důraz).“

Dívky tolerantnějších rodičů

4. Odlišným způsobem řešení konfliktu je opravdu změna v přístupu rodičů, ve kterou dívky M., Z. a svým způsobem i I. doufají. Lze o ní hovořit i jako o možné fázi, ke které rodiče sami došli, nicméně která není nevyhnutelná.

Ukázkou toho, jak rodiče přešli od požadavku absolutní poslušnosti k toleranci dívčíny představy partnerství, je D. Změnu charakterizuje jako určité uvolňování. Stejně jako P. v předchozí citaci, jako důvod pro přání zachování endogamie rodiče uvádějí ztrátu vnoučat:

D.: „A máma, to brala jako fakt diktaturou. Ale poslední dobou, jak asi ví, že to tak nefunguje, nebo začala vnímat, že to tak nefunguje, tak má ke mě takovej volnější vztah...“ a dál: „Já jsem si vždycky myslela, že pro mě rodiče chtěj nějakýho Vietnamce, taková ta klasika, hlášky typu, že ztratěj vnoučata, že ztratěj dceru, i když ve Vietnamu je to běžný, že ta holka, když se vdá, tak patří do jiný rodiny...No a postupem času, jako že nejdřív mi to zakazovali, že se mám učit, ale poslední dobou mamka říká, že kdybych se nezajímala o kluky, tak jsem divná. Jako v mym věku. Jsem zjistila, že mám asi liberálně smýšlející rodiče.“

A řešení v neshodách vidí D. v prosazení si vlastního přístupu:

D.: „Kdybych měla s někým soužít, bez sňatku, tak já nevím jak ona by to vnímala. Rozhodně by se jí to nelíbilo. I když jako asi se s tím bude muset smířit, protože já, to asi jinak dělat nebudu... Ono jako občas, fakt, jde o to, vydupat si to svoje.

Takže myslíš, že ty rodiče to nakonec jako přijmou....

Já si myslím, že jo. Určitě. Ono to dycky tak bylo. To u mejch rodičů, jako rozhodně, ale slyšela jsem případy...“

Postoj matky k jejímu způsobu prosazování sebe sama ovšem nevidí jako nátlak, nýbrž jako starost o dceřino štěstí a budoucnost:

D.: „Dycky má strach o mě, jí jde fakt hlavně o moje dobro.“

D.: „ale v podstatě co jí stačí (matce) je, abych byla šťastná, abych se měla dobře. To je jediný, co chce.“

A vedle její péče cítí i matčinu důvěru při výběru toho správného partnera, a „na oplátku“ ji ujišťuje o udržení vazeb s vnoučaty:

D.: „mamka, teď, mě nechává s tím, že si mam vybrat jako sama. Nechává... že jí musím ujišťovat, že mě neztratí, že vnoučata, a všechno...“

a dál:

„já myslím, že moji rodiče jsou takoví, že by mě podpořili v čemkoliv. Že by mě jako nevodsoudili, nebo tak.“

V případě D. tedy došlo ke změně přístupu v rodině.

Popsali jsme již čtyři různé způsoby řešení konfliktu pěti dívek. Před své dilema byly postaveny životními okolnostmi, a jsou nuceny se s ním nějak vyrovnávat. Zbývající dívky do kapitoly o vyrovnávání se s konfliktem zahrnuty nebyly – a to z prostého důvodu. Postoj svých rodičů hodnotí jako natolik tolerantní, že se u nich výše popsané známky konfliktu nevyskytly. I když i tito rodiče by preferovali udržení Vietnamství manželstvím dcery s vietnamským partnerem, nechali je rozhodnout samy za sebe a jejich volbu českého partnera akceptovali. Na tomto místě již není třeba více rozepisovat, co jsme vyložili v příslušné kapitole (viz Normy výběru partnera podle rodičů) Opakuji, že dívky vyjadřují svým rodičům vděčnost za projevenou důvěru:

R.: „Když jsme spolu, tak bydlíme u něho na bytě, naši o tom ví a jsem hrozně ráda za to, že jim nemusím lhát a že to naši berou. Jsem moc vděčná za to, že naši jsou na druhou stranu tak tolerantní.“

L.: „naši jsou už takoví, že mají modernější názory. Takže já když jsem se jim nějak svěřila, že mám partnera, tak neřikali mi, že mi ho zakazují. ...naši, moji rodiče (důraz) jsou taj v tom zrovna modernější. A díky bohu prostě!“

Závěr

Dívky při řešení otázky volby jejich životního partnera uvažují v zásadě ve dvou rovinách. Na jedné straně tu jsou jejich vietnamské rodiče se svými normami a hodnotami, na straně druhé jsou ve hře názory dívek, které ony samy dávají do souvislosti s životem v rámci české kultury, resp. evropského prostoru. Rozhodují se, kam budou dál směřovat – zda k reprodukci vietnamských hodnot, či hodnot, které vyznávají. Uvědomují si, že mají vietnamský původ, a že v rámci něj je na ně vznášen i požadavek udržení jisté tradice; zároveň se cítí být začleněné do české společnosti natolik, že v ní hledají své partnery. Téměř každá z nich má alespoň jednu zkušenost vážného vztahu s českým partnerem, většina z nich v takovém vztahu právě

je. Ústředním tématem jejich přemýšlení je konflikt mezi pocitem zodpovědnosti vůči rodině a potřebou seberealizace ve vztahu s českým partnerem. V jejich výpovědích lze rozeznat způsoby, kterými se dívky snaží konflikt vyřešit, a ukazují, že i rodiče jsou si jejich dilematu vědomi a hledají k projevům české kultury svých dcer vlastní cestu.

Přestože řešení naznačeného dilematu je pro dívky stále otevřené, věří, že se jim podaří žít „český“ život. Jsou na jednu stranu integrovány do české společnosti, ale zároveň usilují o transmisi vybraných kulturních hodnot, které získaly v rámci socializace ve vietnamské rodině.

Volba životního partnera je zároveň indikátorem procesu adaptace, integrace a asimilace imigrantů do majoritní společnosti. S ohledem na situaci vietnamských středoškolaček a vysokoškolaček lze říci, že porušování etnické endogamie dokládá, že vietnamská komunita vystupuje z fáze izolace. S ohledem na postoje rodičů však dosud nelze hovořit o fázi negace, kdy ve vietnamských rodinách není akceptován vietnamský partner, kdy partnerství s Evropanem je vnímáno ve smyslu společenského úspěchu nastupující generace.

Důraz jsem kladla na návaznost jednotlivých částí, aby jedna vysvětlovala druhou a aby zároveň všechny směřovaly k zodpovězení výzkumné otázky. I když ve struktuře každého z rozhovorů je patrná jistá různorodost, pokusila jsem se rozklíčovat společný způsob uvažování dívek, a jeho logiku zachovat i ve struktuře textu. Jeho konečnou podobu hodnotím jako zdařilou pro porozumění toho, co dívky skutečně prožívají.

Literatura

BERGER P., LUCKMANN T. (1999): *Sociální konstrukce reality*. Praha: Centrum pro studium demokracie a kultury.

BROUČEK, S. (2003): *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika v ČR*. Praha: Etnologický ústav AV ČR.

Český statistický úřad: Počet cizinců v ČR [online]. [cit. 2012-01-01]. Dostupné na http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001

DISMAN, M. (2007): *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. Praha: Karolinum.

ERIKSEN, T. H. (2007): *Antropologie multikulturních společností*. Praha: Triton.

HENDL, J. (2005): *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

JIRASOVÁ, M. (2000): *Vietnamci očima české společnosti*. Bakalářská esej. Praha: Institut základů vzdělanosti Univerzita Karlova

JIRASOVÁ, M. (2003): *Vietnamské děti mezi námi*. Diplomová práce. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova

KONOPÁSEK, Z. (1997): *Co si počít s počítačem v kvalitativním výzkumu*. *Biograf* (12): 106 odst. Dostupné na adrese <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=1205>

MARTÍNKOVÁ, Š. (2008): *Sociabilita vietnamského etnika*. In UHEREK, Z. (eds.) *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Praha: Etnologický ústav AV ČR

MORAVCOVÁ, D. (1991): *Proměny kritérií výběru manželského partnera u rudohorských Slováků v Českém pohraničí*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku ČSAV.

MORGENSTERNOVÁ M., ŠULOVÁ L. (2009): *Interkulturní psychologie. Rozvoj interkulturní senzitivity*. Praha: Karolinum.

NOSKOVÁ, J. (2004): *Tazatel, dotazovaný – dočasní „přátelé“?*. *Biograf* (35): 15 odst. Dostupné na adrese <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=3511>.

PUNCH, KEITH (2008): *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál.

RÁKOCZYOVÁ M., TRBOLA R. (2009): *Sociální integrace přistěhovalců v České republice*. Praha: Slon.

REJCHOVÁ, Z.: *Jedenapůltá generace Vietnamek žijících v ČR*. Bakalářská esej. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova

RONALD J. CHENAIL: *Jak srovnat kvalitativní výzkum do latě*. *Biograf* (15-16, 1998): str.29-37.

SEQUENSOVÁ, K. (2011): *Vietnamští imigranti v České republice – 2. generace*. Praha: Ústav etnologie, Filozofická fakulta Univerzita Karlova

SILVERMAN, D. (2005): *Ako robiť kvalitatívny výskum*. Bratislava: Ikar.

STRAUSS A., CORBINOVÁ J. (1999): *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Albert.

ŠIŠKOVÁ, T. (2001): *Menšiny a migranti v České republice. My a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Praha: Portál.

Přílohy

Seznam příloh

Příloha: Osobní profily informátorek

Osobní profily informátorek

Označení jména	věk	povolání rodičů
L.	17 let	podnikatelé
I.	21 let	podnikatelé
E.	20 let	otec právník, matka v domácnosti
T.	18 let	otec podnikatel, matka v domácnosti
M.	20 let	podnikatelé
D.	20 let	neuveďla
P.	20 let	podnikatelé
R.	22 let	podnikatelé
Z.	20 let	neuveďla